

TISZAKESZI

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

1. Bevezetés	4
2. Tiszakeszi bemutatása	8
3. Örökségünk	31
4. Eltérő karakterű településrészek Tiszakesziben	38
Belterület	
Történelmi	
Vegyes	
Külterületi karakterű településrész	
5. Építészeti útmutató	43
Építészeti minőség	
Telek kiválasztása	
Telepítés	
Terepalakítás	
Tömegképzés	
Magasság	
Tetőhajlásszög, Tetőforma	
Színhasználat	
Kertések	51
Tornácok, teraszok	55
Ajtók, ablakok	57
Homlokzatképzés, anyaghasználat	59
Gazdasági épületek, melléképületek	62
Részletek	64
Kertek, kerti építmények	65
Tiszakeszi példák	69
Utcák	70
Terek, közterületek	73
Fények, világítás	75
Ajánlások külterületi általános és védett területekre	76
6. Mai példák	77
7. Hirdetések, reklámtáblák, feliratok	78
Egyéb műszaki berendezések	79
8. Mellékletek	80

TARTALOMJEGYZÉK

Tisztelt tiszakesziek!

Tisztelt Érdeklődők és építkezők!

„Az építészet a költészet körébe tartozik, célja, hogy segítsen az emberek lakni. Az építészet azonban összetett művészet. Nem elég, ha célszerű épületeket, városokat emelünk. Építészeti akkor születik, mikor „egy teljes környezet láthatóvá válik”, hogy Susanne Langer meghatározását idézzük. Általánosságban ez a genius loci konkretizálását jelenti. Ezt az épületek valósítják meg, melyek összegyűjtik a hely jellegeit és közel hozzák őket az emberhez. Az építészeti legfontosabb tette tehát a hely üzenetének megértése. Ily módon óvjuk a Földet, és magunk is egy átfogó teljesség részévé válunk.”

Christian Norberg-Schulz: Genius Loci

polgármesteri köszöntő helye

„A Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeinek ápolása és megóvása fontos feladatunk. Az építészet ezért közérdek, azaz minden ember közös ügye, valamint minőség, kötelesség és felelősség is egyben.”
/Nemzeti Építészpolitika/

Tiszakeszi az Alföld északi részén, a Heves-Borsodi ártéren található közigazgatási területét két részre osztja a Tisza. A község a folyó jobb partján, egy erőteljesebb jobb kanyar ívén, elhelyezkedő árvízmentes teraszon terül el.

A falu felé közeledve fokozatosan tárul felénk a település megannyi arca, ezek közül a legszembetűnőbb a települési sziluett, ami egységben kifejezi és már távolról vizuálisan érzékelhetővé teszi a településképet. Minden település sajátos arculattal bír és ennek az egyediségnek a forrása az épített és táji környezet utánozhatatlan, egymásra ható kapcsolatából ered.

Az emberiség évezredek óta tudatosan formálja az életterét, hogy az aktuális kor kihívásaihoz igazodó, az egyén és a közösségi lét feltételeit megteremtő épített környezetet tudjon létrehozni. Az épített környezet elemei között a legjelentősebb környezetformáló tényezők az épületek, mivel általuk fejeződik ki a társadalom és táji környezet kapcsolata. A tájhasználatban, telekszerkezetben és az épített környezet valamennyi alkotó elemében fellelhető sajátos jegyek nemegyszer évszázadokon át tartó szerves fejlődés eredményeként jöttek létre. Ezek a másból ugyanilyen formában fel nem lelhető jelek tanúskodhatnak a település keletkezéséről, a betelepítésekről, az árvizek és tűzvészek pusztításáról, a gazdálkodás formáiról, a közigazgatásról, a vallásról és még megannyi mindenről, melyek révén érzik a múlt emlékét.

BEVEZETÉS

1. Forrás: Google Térkép

A község múltja elválaszthatatlan a közösséget alkotó emberek múltjától.

Az egyén az oda születéssel, a betelepüléssel vagy ha egy hosszabb időtávot feltételezve akár csak periodikus jelleggel is, de jelen van a településen, akkor a helyi közösség részévé válik. A közösségvállalás ésidők óta a túlélés záloga.

E helyi csoportok szabályrendszere sokszor íratlan normákból, a közös történelmi múlt ismeretéből fakadnak és a helyi hagyományokban öröklődnek tovább. A helyi ön- és hagyománytudatra épülő közösségi egység megteremtése előfeltétele a harmonikus településkép megteremtésének.

Az épületek hosszú időn át megtartották a nemegyszer közösségformáló szereppel bíró helyi identitástudatot hordozó sajátos elemeiket, de az utóbbi évtizedek építkezési gyakorlata jelentősen átformálta a korábbi

Ezek a változások nem minden esetben párosultak a hagyományos települési szövetbe illeszkedő építészeti beavatkozásokkal, így számos megőrkölt értéke a településnek, mint településkép vagy egyedi épülettípus a bontások, átalakítások során elpusztult. Az újonnan épített házak vagy a felújítások során alkalmazott anyagok, színek nemegyszer megzavarták a település és a táj képét. Ennek a folyamatnak a kiváltó tényezői a Nemzet XX. századi történelméből fakadnak és napjaink építészeti (építkezési) "kulturáját" is jelentősen meghatározzák.

A mindenkor építészet tükröt állít a jelen társadalmának, mivel testet öltött formában képes megjeleníteni az adott korszakra jellemző társadalmi, gazdasági, környezeti fejlettségi (igény) szinteket. Az emberek régóta törekednek szép épületeket létrehozni, azonban egy épület szépségét megfogalmazni nem egyszerű feladat. Több neves építész és filozófus is egyetért abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív és nem részrehajló. Ahogy Kant mondta: Szép az, ami érdek nélkül tetszik.

Szerencsés helyzetben vagyunk, hisz az építés folyamatában érintett összes résztvevő, legyen az az építető, tervező, kivitelező, jogalkotó, hatóság stb. mind a szép és harmonikus épített környezet kialakításában érdekeltek, de ezt sok esetben a fel nem ismert okok ellehetetlenítik.

A hagyományos "Magyar" házról való (emlék) képek ugyan még megjelennek a köztudatban, de többnyire csak tájházként vagy szépkorú, esetleg szegényebb sorsú embertársaink lakhelyeként. Ezeknek a régi épületeknek valódi értéként való kezelését akadályozza, hogy hiányoznak az épített környezet értékminőségével, az építészeti örökség értékeivel, jellegével és mibenlétével kapcsolatos széleskörű ismeretek. A modern kor technikai színvonala és ennek hatására az építőanyagok színkavalkádjában való tobzódás csak mégjobban nehezíti a helyes építetői döntést és árnyalja a képet. A probléma felismerése az első lépés lehet azon a hosszú úton, mely segíthet egy ideális épített környezetet teremteni mindannyiunk számára.

Közös célunk, hogy mindenki az igénye és lehetősége szerinti korszerű épületet tudjon létrehozni magának, mely illeszkedik a tájba és a meglévő vagy kívánt települési képbe.

A kiadvány célja, hogy bemutassa a község épített és természeti értékeit, a település építészeti arculatának jellemzőit, felhívja a figyelmet azokra a hétköznapi szépségekre, melyek létezésükkel észrevétlen meghatározzák környezetünket, hatnak lelkületünkre, hangulatunkra.

Az épített és táji környezet minősége alapvetően határozza meg testi és lelki egészségünket, és megfelelő keretet adhat emberi méltóságunk kiteljesítéséhez is. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak. Iránymutatást, segítséget kívánunk adni, ezzel megkönnyítve az építetők számára a döntést.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása.

Az anélkül másolt, giccses, sokszor külföldről importált klón épületek helyett a hazai gyökerekkel rendelkező és a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem médiumokból diktált, hanem a valódi – kulturális folytonosságból táplálkozó – helyes öntudaton alapuló szabadság megismertetése. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön e könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építettője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

TISZAKESZI BEMUTATÁSA

Tiszakeszi község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Mezőcsáti járásban, Mezőcsáttól 8 kilométerre, Tiszaújvárostól 30 kilométerre, Miskolctól 45 kilométerre helyezkedik el. Közigazgatási területét két részre osztja a Tisza. A Tisza által megosztott területének nagyobbik – nyugati- hányada a Borsodi ártér, keleti – kisebbik- hányada pedig a Hortobágy része. A Borsodi ártér mintegy 35 km hosszúságban, 5-18 km szélességben húzódik Tiszavalk és Tiszapalkonya között.

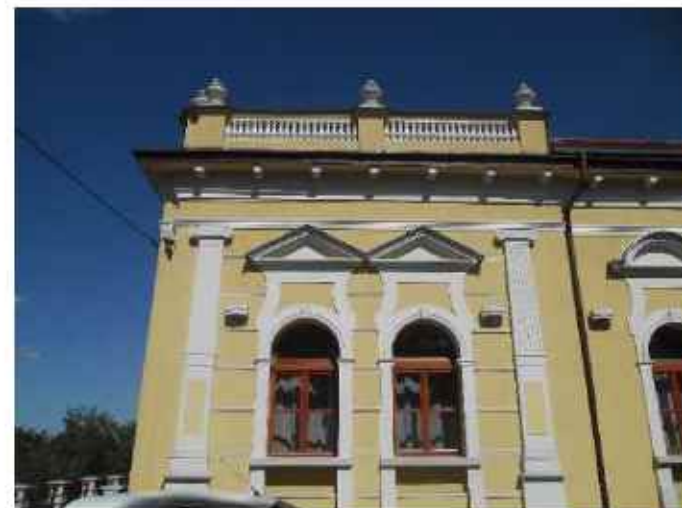
A településről az első írásos emlékek 1332-ből, a pápai tizedjegyzékből származnak, de ásatási leleteket tártak fel már a bronzkorból is, használati tárgyakat, urnatemetőt találtak. Népvándorlás kori sírokat is feltártak a Szóda-dombon, tehát a honfoglaló magyarok megtelepedtek ezen a helyen. Szent István király uralkodása utáni időkben megjelentek a szerzetesek, és az Aba nemzetségbeli Péter ispán 1067-ben megalapította, a településhez tartozó Százd-szigeten a Szent Benedek rendiek monostorát. A település egyik dűlője a monostorról kapta a nevét.

A községnek sok tulajdonosa volt. Brankovics György szerb despota volt a leghatalmasabb birtokosa, akit Hunyadi János is megerősített a tulajdonában. Rajta kívül egyidőben rész tulajdonosa volt a király, és Sennyei Péter birtokszerző alispán is. A település fontos és értékes hely volt, mivel révátkelő működött és sok föld tartozott hozzá, 57 tanyával. Később erdészakos birtokgyarapítások alkalmával a diósgyőri várnagy 1464-ben elfoglalta a települést, hogy várbirtokához csatolja. A XVI. században Bornemissza Imre ugyancsak erdészakkal elfoglalta a falu egy részét. A török pusztítás ezt a területet sem hagyta érintetlenül, a község kétszer hódolt be, majd az adókat a hódoltság végéig fizethette. A kuruc korban a változatlan adóterhek mellett a gazdaság stagnálása miatt sokan elbújdostak, vagy beálltak a kuruc seregbe. A lakosság száma jelentősen lecsökkent. A XVIII. században idegenajkú népesség telepedett le a faluban, főként ruszinok és szlovákok, és visszatértek a korábban elbújdosott jobbágyok is. Hamarosan általánossá vált a majorsági gazdálkodás. A XVIII. század végén a termelés növekedésével megélénkült a kereskedelem, nőtt a mai 35-ös számú út és a révátkelő jelentősége. Az 1848-49-es szabadságharc bukása után elkezdődött a kapitalizálódás, és ezzel együtt az ipar fejlődése, ami akkoriban Borsod megyében dinamikus zajlott. A birtokstruktúra azonban nem változott. A faluban a fő megélhetési forrás a mezőgazdaság maradt. A víz által nem érintett területeken szántóföldi növénytermesztés folyt, főleg gabonát és takarmánynövényeket termeltek. Az ártéri rétek, legelők és a jóminőségű takarmány az állattenyésztésnek is kedvezett. Néhány családnak a Tisza is megélhetést biztosított valamilyen formában kihasználva a folyóadta lehetőségeket.

MŰVELŐDÉSI HÁZ (volt Édes-kastély)

A település műemlékjellegű épületei közé tartozik Tiszakeszi központjában található Művelődési Ház (volt Édes-kastély), amely jelenleg korábbi funkciójában nem működik, viszont a községi rendezvények, ünnepi megemlékezések ebben az épületben kerülnek megrendezésre, azontúl Integrált Községi Szolgáltató Tér is helyet kapott benne.

Forrás: www.szeporszag.hu

NAPKÖZI OTTHON (egykori Zsóry kastély)

családszolgálat működött benne. 2014-ben az önkormányzat pályázati forrás igénybevételével felújította az épületet, jelenleg a helyi iskolás gyerekek számára napközi működik benne.

3. Postabélyeg 1935-ből (Forrás: www.rfmlib.hu)

INTÉZMÉNYI ÉPÜLETEK

Polgármesteri Hivatal
Községháza áv/ 83L

Családsegítő Gyermekjóléti

Orvosi Rendelő
Községháza út 40.

Bükkalja Takarékszövetkezet
Közsegháza út 5

Biztos Kezdet Gyerekház
Közsegháza út 18.

NEVELÉSI, OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Széchenyi István általános Iskola – Községháza út 10.

Lőrántffy Zsuzsanna Református Általános Iskola-
Községháza út 16.

Hétszínvirág Óvoda- Kossuth u. 2.

Napközi Étkezési Kp.- Posta u. 22.

Tiszakesziben két általános iskola működik: az egyik állami fenntartású, a másik egyházi tulajdonban lévő református iskola.

A volt Zsóry kastély épületében napközi és központi konyha üzemel.

A faluban egy darab óvoda található.

KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓ EGYSÉGEK

Élelmiszer-kereskedelmi egységek száma: 10 db

Vendéglátó ipari egységek száma: 11 db

TISZAKESZI SPORTPÁLYA

Tiszakeszi Község és Üzemi Sportegyesület (KÜSE) – Községháza út 46.

TISZAKESZI - RÉV ÁTKELŐHELY

A révátkehelyet Tiszakeszi Község Önkormányzata üzemelteti. A község tiszántúli településrészén csak külterületi mezőgazdasági hasznosítású területek találhatók két tanyával.

Elsősorban a gazdálkodók földrészeket művelni megközelítés céljából használják a révátkehelyt, más településsel nincs közúti összeköttetése innen a falunak.

TEMETŐK, RAVATALOZÓ ÉPÜLET

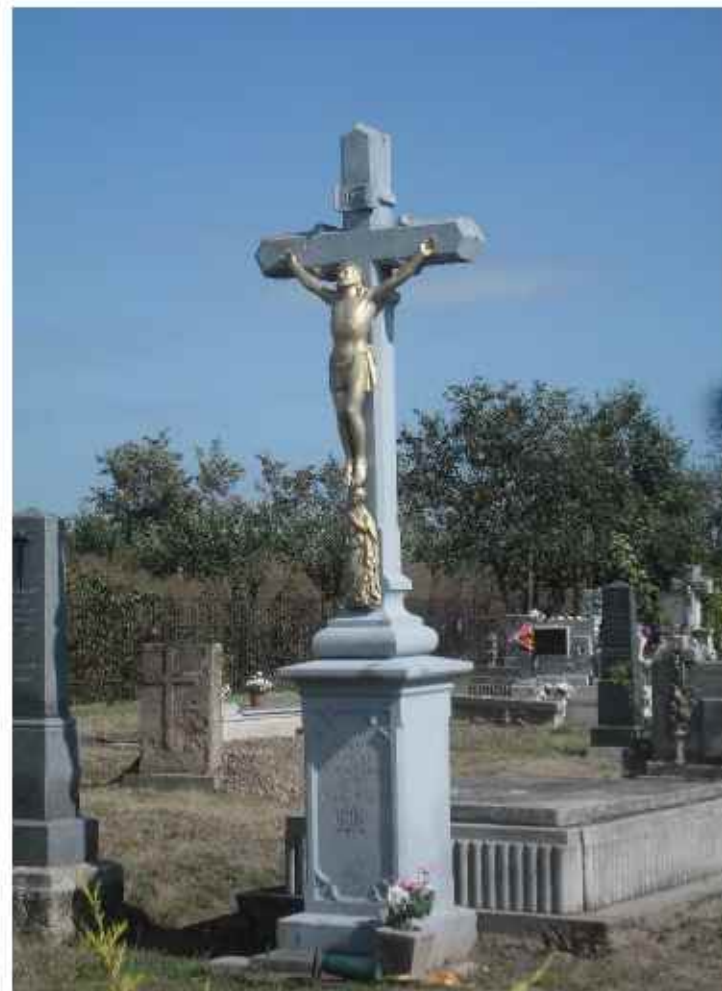

A településen egy református és egy katolikus temető található, amely közel fekszik egymáshoz. A ravatalozó épületét, mely a református temetőben található, a két egyház közösen használja.

Faragott kopjafák a református temetőben, katonai emléksírokat őriznek.

A templomon kívül a temető a településképre hatást gyakorló másik szakrális tér, melynek építészeti elemei jellemzően a ravatalozó vagy temetőkápolna épülete, a kerítés és kapuzat valamint a sírjelek és sírhelyek. Ezek az építmények ugyancsak az épített környezet sajátos elemei közé tartoznak.

Temetői kereszt a római katolikus temetőben, állította Mondel Katalin 1902-ben.

Világháborús Emlékművek

A Tisza partján a révátkeő mellett, kő talapzaton áll a szintén kőből faragott egyszerű kivitelű II. világháborús emlékmű.

I. Világháborús emlékmű

A Községháza és Kossuth utcák közötti zöldterületen felállított emlékmű tanúskodik az I. világháborúban a hazájukért hősi halált halt tiszakesziekről. A tábla felirata: „Az 1914-18 évi Világháborúban hősi halált haltak emlékére” Az emlékművet az 1926-ban állították.

Motoros emlékpark

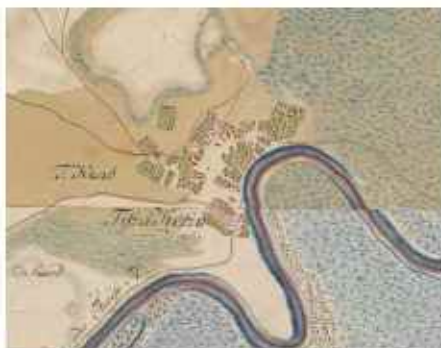

A pihenőparkot az önkormányzat hozta létre a Szabadság, Csapi és a Kazinczy utcák kereszteződése mellett 2015-ben, amely egyben motoros emlékpark is. A Keszi Motoros Egyesület közreműködésével került kiállításra egy régi nagymotor a tér közepén, emléket állítva a Tiszakesziből származó elhunyt motorosok tiszteletére.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A településkép legidőállóbb és egyik legmeghatározóbb eleme a településszerkezet. A település szerkezete az utakból, telkekből, központokból (templom, iskola) köztterekből, közökből és még megannyi más funkciójú elemből tevődik össze, melyeket összességében vizsgálva kirajzolódik egy olyan egyedi kép, mely sehol máshol a világon nem lelhető fel. Ezek a szerkezeti sajátosságok olyan értékek, melyek árulkodnak a település történetéről, kultúrájáról, múltjáról. Számos esetben a település kialakulása visszavezethető egy alap szerkezeti típusra (útifalu, orsós falu, kétbeltelkes falu, völgyi falu, dombvidéki falu, stb.), de sok esetben ezek átfedésben is lehetnek.

4. I. katonai felmérés (1782-1785)

Magyarország területéről 1782-1785 között készült első katonai felmérés (josefinánus térkép) tekinthető az első olyan topográfiai térképnek, melyen a településszint alatti elemek, mint az utcák, terek, templomok, épületek, dűlők ábrázolva vannak. Az ipari forradalom előtt készült térképből kirajzolódik a természeti táj és a tájat kizárólag mezőgazdasági tevékenységgel és településkultúrával formáló emberi jelenlét kapcsolatának a képe.

Tiszakeszit illetően szalagtelkes úti falu és a folyó vízjárásához alkalmazkodó beépítés jegyei egyaránt felfedezhetők, melynek kialakulása a Tisza-folyó, valamint az út nyomvonalából következik. Ezek mellett a falu központjában álló református templom, rendkívül jelentős szerkezetformáló elem. Már ekkor kialakult a mai Községháza út és Poprádi utca nyomvonala. Az épületek alaprajza téglalap alakú és az utcára merőleges irányultságú.

5. II. katonai felmérés (1819-1869)

Magyarország második katonai felmérése (franciskánus térkép) 1819-1869 között készült. A térképen ábrázolt, valamint a „Magyarország geográfiai szótára” (Fényes Elek; 1851) c. kiadványban szereplő információkból hiteles képet kapunk a reformkori magyarországi terület- és település szerkezeti kapcsolatairól és a tájhasználati módokról.

„A határ összes kiterjedése hozzávetőleg 10,000 holdat tesz, melyből szántóföld 3500, rét 2500, legelő 3340, szőlő 80, füzes erdő 80, s a faluterülete 190, használaton kívüli 310 hold; rétje és legelője a Tisza gyakori áradásai miatt gyakrabban használhatatlanok.” – Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára

A korábbi térkép készítése óta eltelt 50 év jelentős szerkezeti változást eredményezett. Vélhetően a Tisza-folyó mederszabályozása révén területek váltak beépíthetővé, ilyen módon a település halmazelkes és szalagtelkes szerkezeti képet mutat. Ekkorra kialakult a mai Kossuth, Jókai, Alkotmány, Posta és Poprádi utcák nyomvonala.

6. III. katonai felmérés (1869-1887)

7. Magyarország Királyság (1869-1887)

A teljes Osztrák-Magyar Monarchia területét lefedő ferencjózsefi térkép Magyarországra vonatkozó része a kiegyezés után 1872-1887 között készült. A tájban bekövetkező változás még megmarad a technikai vívmányok által megkövetelt infrastruktúra elemek megjelenésének a szintjén. E korban még mindig a természeti lehetőségekre alapozott tájhasználat volt a meghatározó.

A korábbi térképhez képest jelentős változás a Tisza szabályozása

A Tisza szabályozása még a múlt században megtörtént, a kistérséget érintően azonban a Sajó torkolat és a Kis-Tisza közötti terület csak jóval később vált ármentessé. Dél-Borsodi Árvízmentesítő társulat csak 1935-ben alakult meg, s a harmincas években sikerült a terület árvízvédelmét megoldani, addig többnyire csak a körgátakkal védték a településeket. Az 1970-es nagy tiszai árvizek hívták fel a figyelmet a töltések állapotának vizsgálatára. 1970-ben Tiszakeszinél a 44+000-500 km szelvénynél veszélyes átázást, szivárgást, csurgást és fakadóvizek megjelenését tapasztalták. Eredetileg a Kiskörei Vízlépcső beruházásához akarták csatolni a töltés megerősítést, végül a beruházás megvalósítására 1993-94-ben került sor, s azóta a kistérség biztonságban van.

Napjainkban Tiszakeszi településszerkezetéről elmondható, hogy őrzi a hajdani képét. Legkésőbb beépült utcái az Iglyó, Deák Ferenc és Ároktői utca, melyek ezzel a település legfiatalabb utcái. A történelmi gazdasági változások szerencsére nem formálták át károsan a szerkezetet. A történelmi településmagot településszerkezeti védelemmel érintett területként szükséges kezelni.

8. Topográfiai térkép az 1980-as évekből.

TELEPÜLÉSKARAKTERT FORMÁLÓ JELLEMZŐ ÉPÜLETEK

Tiszakeszi településképét meghatározó jellemző épületállomány változatos. Az egyes korszakra tipikusan jellemző épületek, valamint azok átmeneti formái egyaránt fellelhetők. Arányait tekintve az 60-es, 70-es években létesült épületek dominanciája figyelhető meg. A településen az egyes korszakok szerinti épületek általában vegyesen fordulnak elő, e szempontok szerint nincsenek jól lehatárolható településrészek. Az eltérő karaktereket hordozó épületek száma nem teszi lehetővé e szempontok szerinti lehatárolást.

Néhány helyen még ma is fellelhetők a tradicionális népi lakóépületek, melynek fő ismertetőjegye a háromszögű, egy szerkezeti menetes, földszintes kialakítás. E hosszúka, az utcára merőleges irányultságú, téglalap alaprajzú épületeket általában egyszerű, az udvari oldalon lévő tornácot is magába foglaló kontyolt nyeregtető fedí és a tetősíkot csak a vakolatlan téglakémény látványa töri meg. Sajnos ebből az épülettípusból már csak néhány darab lelhető fel a településen. A szétszórt elhelyezkedésük miatt az ilyen típusú épületek egységes területi lehatárolása nem lehetséges.

A hagyományos népi lakóépületek természetes átalakulási fejlődési folyamatában bekövetkezett változásnak tekinthető, mikor az épület utcai részét oldal irányba szobával bővítették (behajlították). E típus alapváltozatában az eredetre, a mögöttes tömegre és szerkezetre utaló oromzat még fellelhető. Az újonnan hozzáépített szárny az utcával párhuzamos kontyolt nyeregtető fedést kap és ilyen módon a homlokzatképzésben a régi és új egységesen, de mégis megkülönböztetett módon jelenik meg. Ez az arányos és változatos tömegképzés új épület esetében is követendő jó példa!

A népi lakóépület egy másik átalakult változata, mikor nem jelenik meg oromzat a homlokzaton, hanem a két utcai traktus közös kontyolt nyeregtető fedí, ez a verzió a polgárisodás egyik építészeti megnyilvánulásának alaptípusa.

Az oromzat eltűnésével, valamint a hagyományos álló alakú, osztott nyílászárók négyzetes alakúra cserélésével és szimmetrikus tükrözésével képzett utcai homlokzat már érzetében közelebb áll a kockaházak világhoz, mint elődeiéhez.

A 60-as évek társadalmi – gazdasági változásának hatására megjelentek a négyzetes alaprajzú, két-három szerkezeti menetes, többszobás sátor vagy manzárd tetős un. kockaházak. Tiszakesziben e típusú épületnek a földszintes alapváltozata a legelterjedtebb, de szuterénes változatot is láthatunk.

Az épületek nyílás keretezése, a vakolat architektúrája és színezése több helyen igényesen formált, és ilyen módon a településkép értékes részét képezik.

Az ipari fellendülés eredményeként Tiszakesziben is épültek a 80-as, 90-es évekre jellemző nagy tömegű házak.

Ezekre az épületekre általánosan jellemző a tagolatlan tömegképzés, az utcára merőleges vagy párhuzamos tetőgerinc, a tetőtérbeépítés, valamint a vidéki településekre addig nem jellemző erkély, loggia megjelenése. Ezek az ún. nagy tömegű házak településen belüli elhelyezkedésére egyaránt jellemző a csoportos és az önálló beékelődés megjelenés.

Tiszakeszire általánosságban jellemző, hogy az épületek oldalhatáron álló telepítésűek. A tetőforma változatos, a sátor, nyereg konty egyaránt megtalálhatóak. A tetőfedés jellemzően cserépfedés, a tető hajlása mára általánosan 35-45 fok.

FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

9. Látkép (Forrás: www.tiszakeszi.hu)

Tiszakeszi község határában ilyen terület a 9/1989. (VIII. 24.) KVM és a 14/1993. (IV. 7.) KTM rendelettel védetté nyilvánított Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet.

A Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet térségét KIS HORTOBÁGY-nak is szokták nevezni, holott jellegében teljesen más. E terület jóval nedvesebb a Hortobágnál, mivel a Tisza szabályozása után sem száradt ki teljesen a térség. A Bükk hegységből lefutó patakok még napjainkban is nedvesebben tartják a réteket, mint amilyenek általában a hortobágyi legelők. A szikesedési folyamat is sokkal kezdetlegesebb stádiumban van.

A Tájvédelmi Körzet az 1993. évi bővítés után 17 930 ha-nyi területet érint. Nagyjából az Észak-Alföld-i hordalékkúp, Borsodi Mezőség és Borsodi Ártér, illetve kis részben a Sajó- és a Hernád-völgy mikrotájegységnyi részleteit érinti.

A terület D-i irányban enyhén lejt. A folyók hordalékkúpjai alig 1-3 m magasságúak. A patakok gyakorlatilag megtartották a würem kori lefutási irányukat. A terület NY-i részén igen sok az elhagyott folyómeder.

A felszín közelében többnyire felsőpleisztocén és holocén képződmények találhatók, többnyire homok és löszsap formájában. A terület ármentesítése 1936-39 között zajlott le, de a teljes kiszáritás mégsem következett be, mivel a Gelej, Csincse, Tardi patak, Nádas-ér, stb. a vízutánpótlásról gondoskodtak. A Tisza esése alig 2 m-e térségben. A Borsodi Mezőség TK mássága és egyedisége a terület nedvesebb jellegéből fakad tehát.

KÜLTERÜLETI TÁJHASZNÁLAT

Tiszakeszi külterületének nagyobb részét a mezőgazdasági területek (rét, legelő, szántó) teszik ki, kisebb részét erdő, mocsaras kaszáló rétek (vízgazdálkodási területek) alkotják. Erdő elsősorban a Tisza-folyó mentén, valamint az ártér legalacsonyabb részein maradt meg. Faállományát a fűz, szil, tölgy és a nyár alkotja. A külterület kis szeletén zártkert (szőlő, gyümölcsös), valamint akácos található. A folyó a település közigazgatási területét úgy osztja ketté, hogy a település teljes belterülete a Tisza jobb partjára esik, a bal partján elhelyezkedő településrészen található a külterület 50%-a. A külterület tiszántúli részét szántóföldek foglalják el, ahol szőjabab, búza, kukorica, napraforgó termesztése folyik. Két tanya is található itt, amelyből az egyik felhagyott majorság, a másikban állattartás (tehenészet) működik. A révátkelőt nagyobb részben a mezőgazdasági gépjárművek használják.

A község határának talaja sok helyen laza, homokos, máshol szikestalaja jellemző. A Tisza mentén talaja öntéstalaj, a folyó hordaléka. Erősen kötött, nehezen

TISZAKESZI TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

A Tiszakeszi alföldi község. A Tisza által megosztott határának nagyobbik – nyugati – hányada a Borsodi ártér, keleti – kisebbik – hányada pedig a Hortobágy része. A Borsodi ártér mintegy 35 km hosszúságban, 5-18 km szélességben húzódik Tiszavalk és Tiszapalkonya között. Az ártér szélessége délről észak felé fokozatosan nő.

A terület kavicsos-homokos hordalékkúp, melyet nyugati szegélyén – így Tiszakeszinek Mezőcsáttal határos vidéken is – löszös homok, futóhomok borít. A keszi határ tiszántúli részét szintén kavicsos-homokos hordalék borítja; a Tisza formálta ennek felszínét is. A Tisza a szabályozás előtt hatalmas íveket leírva kanyargott dél felé Tiszapalkonyától Áróktelep irányába. Áradáskor vize az ún. fokok keresztül áramlott a tavakba, régi medermaradványokba, holtmedrekbe. A fokok emlékét a szabályozás után is érzik a helynevek: Szil-fok, Kristály-fok, Hegedűs-fok. A határt behálózó ereknek (Szil-ér, Ludas-ér, Derzs-ér, Keselyűs-ér, Rigós) valaha sokkal nagyobb jelentőségük volt, mint manapság. Keszi felől délre egy nagy Tisza-kanyar átvágása révén keletkezett kifli alakú holtág övezte az ún. Százdí-szigetet, melyet a Táló-nádas vesz körül.

Tiszakeszi község közigazgatási területének egy része a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet területéhez tartozik.

A Borsodi Mezőség TK alapvetően MÁSODLAGOS TÁJ. A sztyepp éghajlati övezetbe tartozik a terület jelentős hányada, a természetes növénytakaró a Tiszántúli flórajárás része, - a tölgy, kőris, szil ligeterdő, a tatárjuharos tölgyes és a gyöngyvirágos tölgyes. A Borsodi ártéren a bokorfüzesek, a tölgy, - kőris, - szil ligeterdők a kőris – mézgáséger, a láperdők, a lösztölgyek, a mogyorókorai maradványok, de a K-i Kárpátok társulásai is fellelhetők. A tatárjuharos tölgyes általában a későbbi hűvösebb, csapadékosabb bükk korszak maradványai. A társulások tömegfűvei a barázdált csenkesz, kukorgó árvalányhaj, taréjos búzafű, osztrák ligetes, réti zsázsa, macskahere, stb. A szikes alacsony térszínen jellemző az üröm. Az *Artemisia Festucetum pseudovinae*, mely korábbi erdőpuszták helyén jött létre. Az ürömös pusztaréti sztyeppképző faja a sziki v. veresnadrágcsenkesz, sziki üröm, parti laboda, sóvirág, seprőfű, sziki pozdor, madárhúr, stb.

Tömegesen előforduló fajok még a tippan, réti perje, here, fehér here, réti sás, fekete nadálytő, vízi boglárka. A szikespusztai magaskőrös vegetációk a hajdani sziki tölgyesek tisztásait jelzik. Itt jellemző az orvosi kocsoró, réti őszirózsa nagy tömegű előfordulása. A természetes növénytársulásokba beékelődő betelepített növények: akác, telepített olajfűz, kocsányos tölgy, nemesnyár, fűzsek.

Nagyon értékes a térség lepkefaunája. Előfordul a kardospille, gyászlepke, admirális, pávaszem, sziki bagolylepke, stb. Egyéb rovarok és bogarak: aranypettyes bábrabló, biborcincér, imádkozó sáska, sisakos sáska.

Kétéltűek és hüllők közül jellemző a vöröshasú unka, tavaszi gőte, sikló, fűregyík. Nagyon értékes a madárvilág is. Körülbelül 40-50 db túzokot tartanak nyilván. Megtalálható a daru, a nyári lúd, a cankó, a bibic, stb., az őrgébics, a kék és vörös vércse, tövisszűrő gébics, búbosbanka, mezei pacsirta, fogoly, gyöngybagoly, kuvik, réti héja. Kisemlősök között gyakori a pocok, erdei egér, mezei nyúl, róka, molnárgörény, nyest, nyuszt, csíkos egér, stb.

Nagyobb vadak közül csupán az őz gyakori.

ÖRÖKSÉGÜNK

Épületek

Az építészetben mindenkor ötvöződnek az adott időszakra jellemző társadalmi-gazdasági adottságok és lehetőségek. Az ilyen módon folyamatosan változó épített környezet több rétegben tartalmazza a történelmi korok térbeli és tárgyi lenyomatát.

A település történelmének, kultúrájának és művészetének a pótolhatatlan örökségét képezik azok az elemek, melyek az épített és táji környezet kiemelkedő értékeként a település arculatának jellegzetes meghatározói, a helyi közösség kulturális hagyományának a hordozói ezen keresztül közösség teremtő és formáló eszközei. Az épített örökségünk értékeinek felismerése identitástudatunk egyik forrása, ezért az épített környezetünk gondos ápolása, jókarbantartása és a hagyományok megőrzése kiemelt feladatunk.

Ámbár Tiszakesziben országos műemléki védelem alatt álló épület nem található, de szép számmal akad különleges megővásra érdemes

KÖZÖSSÉGI ÉPÜLETEK

A tiszakeszi református templom

A honfoglaló Keszi törzsnek volt itt szálláshelye, a falu róluk kapta nevét. Szent Simon és Judás apostolok tiszteletére épült egyháza volt 1332-ben. A korán reformátussá lett lakosság között 1591-ben református prédikátor szolgált. Az 1595-ös összeírás templomát református használatban találta. 1732-ben még mindig állt a régi, középkori eredetű templom.

A Tisza vize alámosta a vízparton álló középkori templomot, ezért 1785-ben le kellett bontani azt. Új helyre építették 1784-87 között késő barokk stílusban mai templomát. Északi homlokzat előtti 32 m magas óraparkányos tornya 1818-38 között épült. A belsejében lévő síkfennyezet kazettás jellegű volt, de 1967-ben átalakították és bevakolták. Figyelemre méltó szőszékkoronája.

Három harangja van. A 380 kg-os harangját a budapesti harangmester készítette, felirata: „Isten dicsőségére öntette néhai Dobozy Dániel m. kir. kamarás emlékére neje, szül. Kis Martony Erzsébet 1921-23.” Egy 215 kg-os. A 150 kg-osat Ducsák István öntötte 1965-ben Órszentmiklóson. /Forrás: Várady József templomos könyvei/

A tiszakeszi római katolikus templom- Szűz Mária Királynő iskolakápolna

Az egyházközség központi helye a kápolna, amely a Posta utca 8. szám alatt található. Mondel Katalin az 1930-as években vagyona nagy részét az egyháznak adományozta, ebből épülhetett ez a kis templom. Az évtizedek megviselték az épületet. 2010-ben nyílászárókat cseréltek az épületen.

10. Forrás: www.tiszaipihen.hu

NÉPI LAKÓÉPÜLETEK

A Kárpát-medencei paraszti-népi építészet és a településkultúra elemei túlmutatva a helyi jelentőségükön a Nemzeti, illetve össz Európai kulturális örökség részét képezik. A Magyar lakóház ezer éves fejlődési útja során az egyszettű háztól formálódott olyanra, melyet ma általánosan háromszettű (paraszt) házként ismerünk.

Ez a típusú épület a magyarság kulturális történelmének részeként a nemzet sorsához, a mindenkorai társadalmi viszonyokhoz idomulva többször megújult, kiegészült, átalakult, de tette ezt úgy, hogy mindvégig (az 1950-es évekig) megőrizte ősi gyökereit, alap szerkezeti formáját.

A hagyományos és egyedi arculattal bíró településkép az épületek tömegének és arányrendszerének (tetőhajlás, konty vagy oromfal, tornác) az egységességéből fakadt, azonban az ilyen rendező elvek mentén létrejött településkép sohasem volt sablonos vagy unalmas, mert a részletekben rejlő gazdagság oldotta és egyedivé formálta azt. Minden hagyományos porta, minden épület történelmi ismereteket hordozó érték, ezért megőrzésük és építészeti forrásként való felhasználásuk elsődleges feladat.

KÜLTERÜLETI TÁJÉRTÉKEK

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELEMMEL ÉRINTETT INGATLANOK

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztálya által a Tiszakeszi közigazgatási területén lévő ismert és védett ingatlanokra vonatkozó adatszolgáltatást a 77. oldalon ismertetjük. A régészeti örökségvédelemmel érintett ingatlanokat településkép védelmi szempontból meghatározó területként javasolt kezelni.

TISZA FOLYÓ

A Tisza nevét az ókorban Parisos (Sztrabón), Pathissus (Plinius), Parthiscus (Ammianus Marcellinus) stb. alakban rögzítették. A maihoz hasonló rövidebb névalak pl. Tigas (Priszkosz rétor), Tisia (Iordanes), Tissos (Theophilaktosz Szimokattész) a népvándorlás korában (i. sz. 5. század) jelent meg.

A folyó elnevezését próbálták már a kelták, a szkíták, a szlávok és a trákok nyelvéből levezetni. Mind ez idáig – úgy tűnik – sikertelenül. Olyan szófejtés, mely a hosszabb – az (alighanem trák) eredetihez közelebb álló – névalakot is hihetően megmagyarázná, egyelőre nem született. Szádeczky-Kardoss „szkíta”, azaz iráni eredetűnek tekinti a Tisza nevét/ Forrás: Wikipédia/

11. Forrás: www.google.hu

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Az eltérő karakterű településrészek lehatárolása nem egyszerű és nem egyértelmű feladat, mivel az épületek alkotta és ember formálta települési szövet folyamatosan változik. A természet körforgásának az alaptörvényei az élettelen tárgyakra (épületekre) éppúgy érvényesek, mint az élő szervezetekre. Kizárólag az épületek lecserélődési és átalakulási (korszerűsítési) folyamatai révén képes a település megújulni, ezáltal vonzó és versenyképes lenni. A kérdés csupán az, hogy ez a természetes folyamat milyen formában ölt testet.

Ideális esetben létrejöhet egy olyan egységes kép, mikor az eltérő korokból származó épületek részben azonos építészeti jegyeket hordozva - de semmiképpen sem historizálva - kerülnek megfogalmazásra. Az ilyen módon formált épületek halmaza rendezett, változatos és időben állandó képet sugároz.

Ezzel szemben helyezkedik el az az országosan általánosan elterjedt eset (ez alól sajnos Tiszakeszi sem kivétel), mikor az egységes karakter kizárólag az egy időszakban, helyileg koncentráltan, azonos módon formált épületek halmazában érhető tetten.

Az épületek (értve ez alatt elsősorban a lakóépületeket) az 1950-es évekig közel azonos karakterformákban voltak jelen a településen. Az ezt követően bekövetkezett változások kapcsán az addig egységes karakterjegyeket hordozó településen megjelentek a tömegarányokban, szintszámokban, alaprajzi elrendezésben, tetőformában, színben merőben eltérő épületek. Ezek az épületek mindig az adott kor „divatának” megfelelően lettek megformálva. (Az időszakokra vonatkozó általános építészeti jegyek bemutatását az általános településkarakter részről részletesebben ismertettük.)

Tiszakeszi ilyen módon kettő eltérő karakterű településrésze osztható. A beépített területek túlnyomó része lakóterület, ezen belül történelmi és vegyes településképi terület különböztethető meg. A heterogén épületállománnyal rendelkező történelmi településrészen a területi lehatárolás alapját a ritka településszerkezet és a népi építészeti emlékek koncentrált elhelyezkedése adja. A vegyes településrészként lehatárolt területen belül az épületek ugyancsak rendkívül változatos képet mutatnak, de a kocka, vagy hajlított házak dominanciája megfigyelhető. Ezekben az esetekben a meglévő rendezőelvek megtartása mellett a jövőben kialakítani kívánt harmónikus településképp érdekében teszünk ajánlásokat. A település külterületi része egységesen külterületi karakterű településrészként lett meghatározva. A jellemző arculat megfogalmazásakor a területen dominánsan jelenlévő elemeket (vagy hiányát) vettük alapul, azonban ez nem jelent kizárólagosságot.

Meg kell jegyezni, hogy egyes, jellemzően intézményi, kereskedelmi-szolgáltató vagy szakrális (templom, bolt, iskola, hivatal, stb.) épületek bár jelentős hatással vannak a településképre, de ezekre az épületekre a különleges funkció, tömeg és egyéb tényezők okán speciális ajánlásokat nem fogalmaztunk meg. Ennek ellenére a lakóépületekre vonatkozó általános ajánlások figyelembevétele indokolt.

BELTERÜLET

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSRÉSZ

A történelmi településrész Tiszakeszi központjában a Tisza folyó mentén húzódva egészen a Jókai, Posta, Poprádi, Petőfi és Gát utcák által határolt területet jelenti. A településnek e központi része már több száz éve kialakult és máig őrzi a korabeli jellegzetes telekstruktúrát.

A területen több eltérő karakterű épület is található, de a (települési viszonylatban) jelentős számú népi lakóépület koncentrált elhelyezkedése indokolja az egységes lehatárolást.

A fentiek alapján, valamint az átkelési szerepkörből adódóan ezt a településrészt településképi szempontból meghatározó területként szükséges kezelni, ahol javasolt a helyi területi védelem és egyes épületek emlékművek esetében a helyi egyedi védelem megállapítása is.

A történelmi településrészen a jellemzően egyszintes lakóépületek mellett elvétve néhány kétszintes épület is látható.

A népi lakóépületek tetőformája változatos, a kontyolt nyeregtető és az oromzatos csonka konty tető egyaránt jellemző. A héjazat általában agyag cserépfedés, a tető hajlása cca.: 40 fok.

VEGYES TELEPÜLÉSRÉSZ

A vegyes karakterű településrészhez a térkép szerinti lehatárolt terület tartozik, itt a hosszú beépítési folyamat eredményeként rendkívül változatos épületállomány alakult ki. A központi részhez közelebb eső szakaszon, az utca északi oldalán a népi lakóépületek és azok átalakult változatai figyelhetők meg.

A kis kivételtől eltekintve általánosságban elmondható, hogy a közel azonos eresztéssel rendelkező egyszintes cserépfedéses épületek határozzák meg és rendezik az utca képét.

KÜLTERÜLET

KÜLTERÜLETI KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

Tiszakeszi beépítésre nem szánt területét a természeti területek közül a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet területe érinti. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság szakemberei felmérték a község határában lévő ún. természeti területeket. Ezek természetközeli állapotokkal jellemezhető erdő, gyepek, nádas művelési ágú földrészek.

Tiszakeszi külterületi részének a művelési ágai szántóföldek, rétek, legelők, erdők, szőlő és gyümölcsös, valamint vízgazdálkodási területek.

A település külterületi részein nem jellemző az építkezés. Tiszakeszi külterületén egy-egy mezőgazdasági üzem, major található a meglévő tanyák nagy része működik, állattartás folyik benne.

A természeti védelemmel érintett területeket településkép védelmi szempontból meghatározó területként szükséges meghatározni.

A védelemmel érintett, valamint a természeti területeket az Bükk Nemzeti Park Igazgatósága által szolgáltatott adatok alapján a 81. oldalon mutatjuk be.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

„Az egyszerűség a végső kifinomultság” /Leonardo da Vinci/

A következő fejezetben kísérletet teszünk arra, hogy bemutassuk azokat a viselkedési módokat, melyek követése segíthet egy szebb lakókörnyezet kialakításában. Az épületek vagy a település szépségének a mibenléte nehezen értelmezhető. Megoszlanak a vélemények arról, hogy az építészeti „szépség” mit is jelent, milyen formán értelmezhető és írható le. Az építészetben folyamatosan jelen van az innováció, a kísérletezés, a folyamatos megújulás iránti vágy, mely az egyén szabadság- és öntudatával keveredve az építészet eszköztrendszerét alkalmazva nem egyszer megosztó eredményekre vezet. Számos esetben lehet hallani egy bántó építészeti alkotás vagy elem védelmében felhozott érvek között a szubjektíven megítélhető művészet szabadságára való hivatkozást, de ez nem összetévesztendő a kirívó, magamutogató és önző (építészeti) viselkedéssel. Az építészeti szépség nem szubjektív, mivel mindig jelen van valamiféle elv, mely keretbe fogja és rendszerezi. Az ilyen módon – tudatosan - formált épület végül lehet megosztó, illetve kétségbe vonható a szépsége, de semmiképpen sem igénytelen. Fontos felismerni és tudni a különbséget az igényes és igénytelen, a művészi és giccses, az illeszkedő és kirívó között, mivel csak így lehet – az egyén szabadságára való hivatkozással - valóban felelősségteljes és tudatos döntést hozni. Ellenkező esetben az önámítás csapdájába esve magunk áldozatokká, a csicsás építményünk pedig köznevetség tárgyává válhat (vagy fordítva).

Minden építettől, telek, helyzet és adottság más, éppen ezért minden tervezési feladat megválaszolandó kérdések sokaságát veti föl. A település építészeti értékei között említendők a régi településszerkezet, a többnyire egységes utcakép, a rendezettség, a településrészekenként többnyire azonos tömegképzés, az ereszvonál közel azonos magassága és nem utolsósorban a néhol még ma is fellelhető hagyományos építészeti karakterjegyek. Az épületek tervezésekor legyen az új épület építése vagy a meglévő felújítása, bővítése, ezekhez illeszkedni kell. A tervezés során nagy körültekintésre van szükség, mivel az építettől igényeknek a komplex települési szövet már kialakult rendszerébe való átültetése több munkát és kötöttséget, ezzel együtt nagyobb érzékenységet követel meg a tervezőtől és az építettőtől.

Nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, és leszűkíteni a lehetőségeket, viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat. Az ajánlások természetesen nem azt a célt szolgálják, hogy szolgálékúen másolják azokat, mivel ami jó megoldás az egyik esetben, az más körülmények között akár hibás is lehet.

ÉPÍTÉSZETI MINŐSÉG

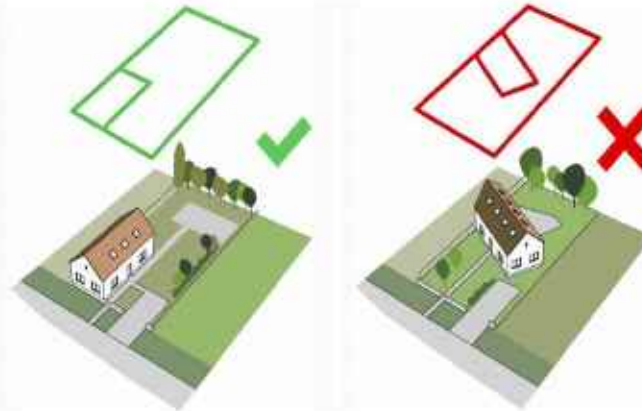
"Az épített és táji környezet minősége alapvetően határozza meg testi és lelki egészségünket, és megfelelő keretet adhat emberi méltóságunk kiteljesítéséhez is. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak." /NEMZETI ÉPÍTÉSZPOLITIKA/

A minőségi épített és táji környezet kialakításához színvonalas humán és tárgyi elemek alkalmazásán keresztül vezet az út, azonban nem minden esetben kell, hogy ezek többlet anyagi ráfordítást jelentsenek. A legfontosabb, hogy helyesen tudjuk az igényeinket és lehetőségeinket felmérni, és majd csak ezek tudatában hozunk felelősségteljes építetési döntéseket.

Figyeljünk az apró részletekre és próbáljuk megérteni az életterületet működtető hatásokat. A meglévő értékeket felhasználva törekedjünk a magunk és környezetünk elégedettségére egyaránt szolgáló épület létrehozására. Jó építészét válasszunk, akinek adunk a szavára és fogadjuk el a szakmai javaslatait. Használjunk minőségi és/vagy egyszerű, természetes anyagokat. Tartózkodjunk a kivagyri és öncélú építészeti (környezetformálási) megnyilvánulás minden formájától.

TELEK KIVÁLASZTÁSA

Fontos, hogy már a telekvásárlás előtt tájékozódjunk az önkormányzatnál (főépítésznél), hogy a kiszemelt telek adottságai megfelelnek az előzetes elképzeléseinknek, mivel az eltérő karakterjegyeket hordozó településrészekhez eltérő szabályok társulhatnak.

TELEPÍTÉS - TELEKALAKÍTÁS

A településkép legidőállóbb eleme a településszerkezet, melynek kialakulásában és formálásában jellemzően a domborzati és vízelvezetési viszonyok, a közlekedési kapcsolatok, valamint a telek tájolási viszonyai játszottak szerepet. Sok helyen a régi telkek még őrzik a korabeli percellázás nyomait. Új építési telek kialakítása és ezen keresztül az építési hely létrejöttekor a települési környezet meglévő elemeire és azok arányaira fokozott figyelemmel kell lenni.

A **történelmi** településrészen az értékes településszerkezet megőrzése érdekében a telekalakítás nem javasolt. A **vegyes** településrészen az észszerűség határain belül a telekalakítás (telekhatárrendezés) elfogadható, de a már kialakult utcákban a több telek összevonásával létrejövő, – a meglévőektől kirívóan eltérő formájú és méretű – "új telek", és ennek egyenes következményeként a rajta megvalósuló eltérő arányrendszerre alapozott épület létesítése a településen nem kívánatos.

Az új épületünket – figyelemmel a helyi építési szabályzat előírásaira – a szomszédos házak kialakult építési tengelyének figyelembevételével szükséges megvalósítani. A túlzottan hátrahúzott épület megszakítja a már kialakult utcakép ritmusát és akadályozza egy védett kertrész kialakítását, ezért kerülendő.

Tiszkesziben az oldalhatáros beépítés a jellemző, ez alatt azt kell érteni, hogy a családi házak a telek oldalhatárán állnak a ház előtt kis előkerttel és mögötte a növényzettel fedett kert résszel. Az egységes (kialakult elő- és oldalkerti) beépítési vonal megtartása követelmény! Nem elfogadható, ha egy ház az utcára jellemzőtől eltérően van telepítve. A telek közepére való telepítés azért sem kívánatos, mivel így az épület körül csak a telek teljes körbezárásával alakítható ki védett kert.

12. Forrás: www.legikep.hu

TEREPALAKÍTÁS

Elődeink tapasztalati úton szerzett, és emberöltőkön át hagyományozott környezetismerete olyan tájhasználati és építészeti kultúrát teremtett, mely eredményeként létrejött az épületek és a befogadó tájkörnyezet szerves kapcsolata. Korunk gazdasági lehetőségeit és technológiai eszközeit felhasználva könnyűszerrel formáljuk a tájat és feledkezünk meg arról, hogy nem a természeti környezetnek kell az emberhez igazodnia, hanem éppen ellenkezőleg.

A kedvező településképp kialakítása érdekében el kell kerülni minden jelentős földmunkával járó beavatkozást (terasz képzés, túlzott feltöltés) és az épületeket a meglévő felszíni adottságokra idomuló módon szükséges megvalósítani. Ne feledkezzünk meg arról, hogy az emberi tevékenység okozta tájsebek begyógyítása – ha az teljességgel nem visszafordíthatatlan – csak rendkívül időigényes folyamaton keresztül valósulhat meg.

Tiszakeszin sík telekre lehet számítani, ezért nem jellemző a terepalakítás, de a máshol tapasztalható rossz építési gyakorlat elkerülése érdekében az alábbi ajánlások figyelembevételre indokolt.

Az épület körbevágása nem elfogadható, mert az így létrejövő kert rosszul használható és az esővíz is összegyűlik a mélyedésben.

Az épület kiemelése sem elfogadható, hiszen így a ház kiemelkedik a szomszédai közül, a terepmagasság sem lenne egységes.

A lakóépület részleges bevágása vagy az épület terepbe illesztése a legmegfelelőbb módja a terepalakításnak. Az így létrehozott épület kapcsolata a környezetével jó és a földmunka minimális.

TÖMEGKÉPZÉS

Új épület építése, meglévő épület átalakítása vagy bővítése során elsődleges szempont a telek adottságainak a felmérése, majd csak ezt követően szabad a tervez(ge)tésnek hozzákezdeni. A meglévő állapot feltérképezése nem korlátozódhat kizárólag a saját ingatlanunk területére, mivel a közvetlen környezetet, illetve tágabb kitekintésben a település(rész)li adottságokat is kötelező figyelembe venni.

Az épület tömegének meghatározása csak az utca és az épületek tömegarányának megértésével lehetséges. Az épület léptékének, tömegének, arányának a meghatározása komplex megközelítést követel meg tekintettel arra, hogy egyszerre kell figyelembe venni a telek adottságait (szélesség, domborzati viszonyok), az építettéi igényeket, lehetőségeket és ezt kell integrálni az adott korszak technikai színvonalához. A harmónikus lakókörnyezet titka a megfelelő teleknagyságokhoz illő, arányos beépítésben rejlik.

Az építették hibát követnek el, ha a régi keskeny telekosztásra aránytalanul nagy és széles új házat építenek. A hagyományos vidéki életmódhoz igazodóan kialakult keskeny fésűs telekosztás esetén a hatalmas tömb, vagy tömegében kirívóan eltérő mediterrán típusú házak megbontják és zavarják a faluképet.

Keskeny telek esetén megoldás lehet az "L" vagy "T" elrendezésű ház elhelyezése, vagy ilyen formára történő bővítése. Ebben az esetben az 5-7 m traktusszélességű hossz- és keresztzárny nyugodt és kiegyensúlyozott épülettömeget hoz létre, mely nyeregtetővel fedve harmonikusan illeszkedik a településképhez.

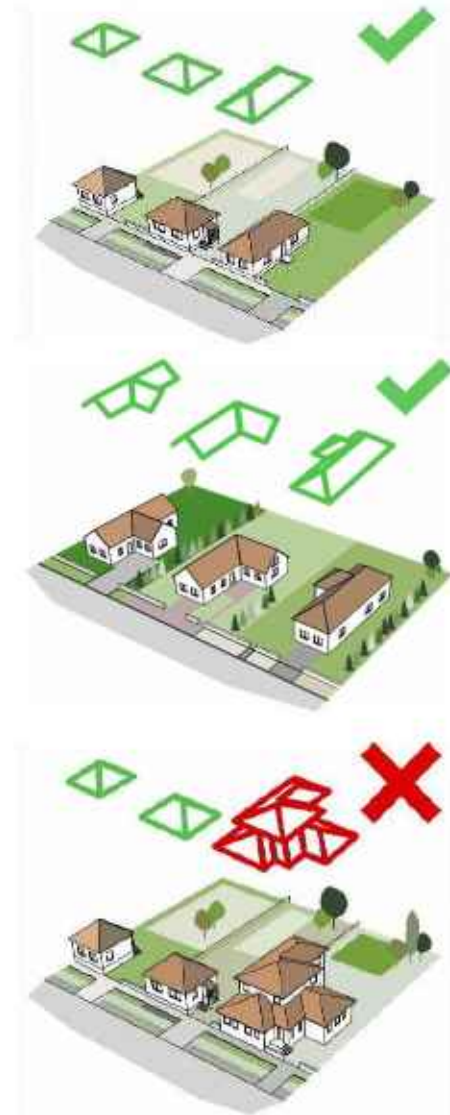
Tiszakesziben az egyszerű és a visszafogottan tagolt tömegképzés a meghatározó, ezért új épület építése esetén is ilyen módon szükséges eljárni.

A túlságosan tagolt alaprajzú épület mellett, hogy nem illeszkedik a környezethez, épületszerkezeti problémákat is felvet, ezért Tiszakesziben ilyen tömegképzésű épület építése nem ajánlott.

Új épület építése esetén a meglévő épületek arányrendszeréhez javasolt illeszkedni.

Az ereszvonala megtartásával, mérsékelt térdfalas tetőterbeépítés még elfogadható.

A településen az utcai homlokzat nagyméretű (több traktus szélességű) oromfalas kialakítására példát csak elvétve találunk, ezért az ilyen módon formált utcafronti oromzatképzés nem támogatott, de a visszafogottan, egy traktus szélességben képzett oromzat elfogadható.

MAGASSÁG

A **történelmi** településrészen a házak magassága közel azonos. Ezen a településrészen az épületeket akként javasoljuk kialakítani, hogy a legkisebb építménymagasság minimum 3,5 méter legyen, azonban nem haladhatja meg az épület a 4,5 méteres magasságot.

A **vegyes** településrészen az épületek magassága rendkívül változatos, egyaránt fellelhető a földszintes, a szuterénes, a térdfalas tetőtérs és a kétszintes épület is. Ezen a településrészen maximálisan az egy szint + tetőtér beépítéses épületek elhelyezését javasoljuk.

TETŐHAJLÁS - TETŐFORMA

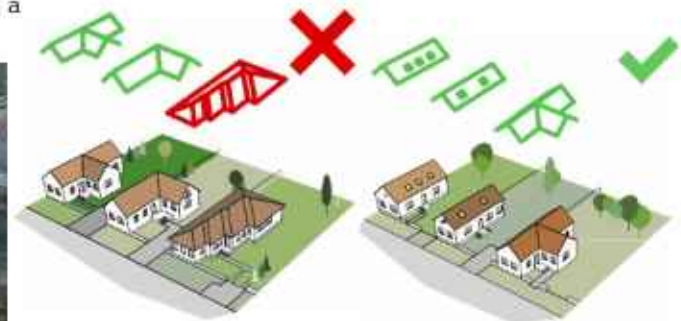
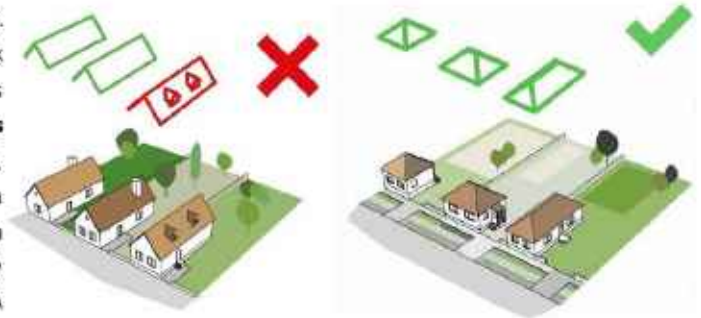
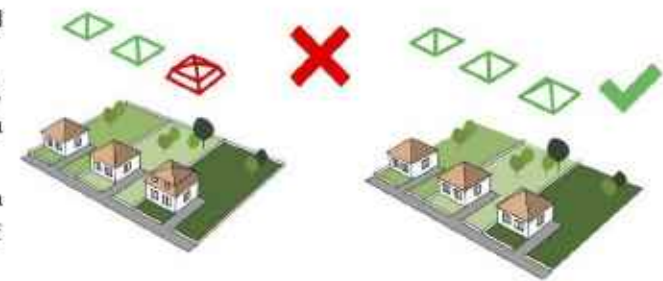
Tiszkeszi változatos tetőformákban bővelkedő település. Az épületek kivétel nélkül magastetős kialakításúak.

A **történelmi** településrészen meghatározó a nyeregtető, de azon belül a kontyolt, csonka kontyos vagy az oromzatos egyaránt megtalálható. A tető hajlása jellemzően cca.: 35-42°.

A **vegyes** településrészen a sätortető és a kontyolt nyeregtető a legmeghatározóbb, de ezen kívül az utcával párhuzamos és merőleges nyeregtető is megtalálható. A tető hajlása általában 35-42°.

Új ház építésekor figyelemmel kell lenni a kialakult utcaképre, a jellemző tetőformára és hajlásszögre, mivel ezek a harmónikus településkép alapfeltételei.

A **történelmi** településrészen a hagyományos arányokhoz szükséges igazodni. Tekintettel arra, hogy a kontyolt és csonka kontyos oromzatos nyeregtetők egyaránt megtalálhatók, ezért ezek szabadon alkalmazhatók, de a több traktus szélességű nagy felületű utcafronti oromzatok kerülendők. A **vegyes** településrészen az azonos arányokkal és színekkel rendelkező tetők kellemes, rendezett érzést sugároznak, ezért új tető építésekor (rég felújításakor) erre a harmónikus képre tekintettel kell lenni. Messziről kerülni kell a kertvárosokban napjainkban elterjedt alacson hajlásszögű, többszörösén összetett vagy mediterán jellegű tetőformákat, mivel azok nem illenek a település arcúlatához. A jellemző hajlásszögtől nagymértékben eltérő tető zavaró látványt nyújt. Tetőtérbeépítés esetén tetősíklakot alkalmazzunk, mivel a nagyméretű tetőfelépítmények zavarólag hatnak a nyugodt tetősíkon. Ezzel szemben a kisméretű tetőszellőzőnek, bevilágítóknak jótékony hatásai lehetnek.

SZÍNHASZNÁLAT

Tiszakesziben az általánosan alkalmazott színvilág változatos. A jövőben az épületek színezése során a környezethez való illeszkedés érdekében a fehér, tört fehér, a homok- és agyag szín, a téglá- és terrakotta vörös színek, a pasztell földszínek, valamint természetes építőanyagok színeinek alkalmazása javasoltak. A homlokzat színezésekor tartózkodjunk a rikító élénk harsány és a nagyon sötét színektől.

A kerítéseken, kapukon, ajtókon és ablakokon a barna színárnyalatai mellett a szürke és zöld különböző (nem élénk) színárnyalatai is (épületenként csak egy színben) alkalmazhatók.

Tetőfedő anyagok esetében szintén a környezethez való illeszkedés érdekében részesítsük előnyben a hagyományos natúr agyagcserep (terrakotta) színű anyagokat és a környezethez még megfelelő módon illeszkedni képes szürke, barna, rozsdabarna színűeket.

Semmi esetre se alkalmazzunk a hagyományos tetőfedő anyagok természetes színvilágától eltérő (zöld, kék, fehér, „körömlakk” piros) vagy rikító, csillogó, fénylő anyagokat!

KERÍTÉSEK

Amióta magántulajdon létezik, azóta szinte minden telket, telekrészt kerítéssel választanak el a tulajdonosok. A kerítések különös pozíciójukból adódóan egyszerre elhatároló és kapcsolatteremtő szerepkörben is megjelennek. A kapuban – legyen az a személyi- vagy gépjármű közlekedésére alkalmas kis és nagykapu – ölt testet a köz- és magánterületek összekötése.

Az utcai határvonal építmény általi kijelölése, valamint azok kapcsolódó műtárgyai rendkívüli jelentőséggel bírnak a településkép formálása során. A településkép alatt egyszerre kell érteni a vizuálisan felfogható elemények mellett az általuk generált mentális képet is. Rossz példaként említendők a szögesdróttal gazdagított magas tömör kerítések, melyek bizalmatlanságot sugároznak, ezért az ilyenek rendkívül kedvezőtlenek az ideális településkép szempontjából.

Az áttört kerítés lehetőséget teremt arra, hogy a járókelők megcsodálják a szépen gondozott virágos előkertet. A nem tömör fém kerítések teremtik meg a legnagyobb átláthatóságot és az ilyen módon formált kerítés a

A kerítések fizikai korlátként való felfogása mellett egyre hangsúlyosabb szerepet kap annak esztétikai vetülete, és ilyen módon a kerítés lakóházunkat keretbe fogva díszítő, kiegészítő szerepet is kap. A magyar építészeti hagyományokra visszatekintve nem találunk olyan építőanyagot, technikát, vagy technológiát, amit ne alkalmaztak volna már kerítés építésre. Hajdan a kerítések kezdetben kizárólag fából készültek. A lécs, deszka, palló kerítések napjainkban is kedveltek. A fa mellett a kovácsolt vas, fém pálcás vagy a dróthálós (Haidekker) fém kerítések változatai a legelterjedtebbek. Falazott kerítések esetében a lábazat és az oszlop legtöbbször kő, téglából vagy beton anyagból készült. Az anyagok változatossága akár egy ingatlanhoz tartozó kerítés esetében összetetten is megjelenhet. A rendelkezésre álló anyagok és a lehetséges formák, minták sokasága végtelen számú lehetőséget teremt számunkra, mellyel egyedi formálhatjuk kerítésünket. Az azonos arányokkal bíró kerítés részletek (lábazat magasság, oszlop magasság, a közők közel azonos szélessége és magassága) utcaképet rendező vonalakat jelölnek ki, melyek megtartása erősen ajánlott.

Ajánlások:

Az egységes utcakép megőrzése érdekében a kerítéseken biztosítani kell az átláthatóságot.

Településünkre nem jellemző a teljesen tömör, zárt utcai kerítés, így nem is kívánatos ilyen építése. Indokolt esetben a sűrűbb lécezéssel, vagy növényzet telepítésével korlátozható az átláthatóság.

Az azonos magasságú kerítések vonala kellemesen vezeti végig a szemet az utcán, ezért törekedni kell az utcában kialakult, jellemző állapotokhoz igazodó magasságú lábazat és kerítés létesítésére. Ennek hiányában a tömör lábazat magassága ne haladja meg a 60 cm-t, a kerítés teljes magassága pedig a 160 cm-t.

A kapuk elhelyezésére is érdemes figyelmet fordítani és az utcában már kialakult rendhez igazodni. A személyi- és a gépjárművek közlekedésére alkalmas kapuk kialakításakor törekedjünk azok díszkrét, nem hivalkodó hangsúlyozására. A kapu megfogalmazásakor nem szerencsés a más országgrészek vagy határon túli vidékre jellemző minták feltétel nélküli követése, ezért javasoljuk, hogy elsősorban a helyi hagyományokat vegyék alapul.

A kerítés kialakításakor törekedjünk a hagyományos igényességre, semmiképpen sem hátrány, ha a lábazatot, oszlopokat, mezőket a legegyszerűbb eszközökkel formáljuk meg (pl. simított beton felületek, fa kerítés lécek).

Az egyszerű beton lábazat és oszlopok képzésekor a plasztikus minták, az igényesen formált oszlopfej vagy a felületi struktúrával való játék elegendő eszköz egy egyedű, de visszafogottan illeszkedő kerítés kialakításához.

A kerítések és kapuk anyaghasználatára elsősorban a fa, mint természetes anyag kínálkozik, ezt mindenkor bátran alkalmazhatjuk. A fa mellett a fém kerítések is rendkívül igényes módon alakíthatók ki.

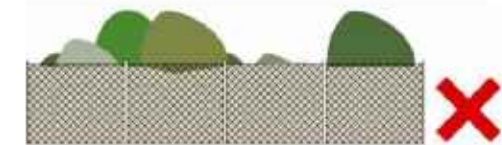
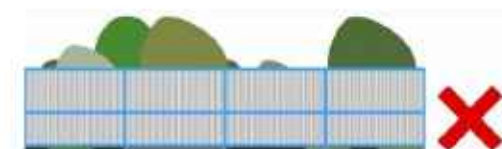
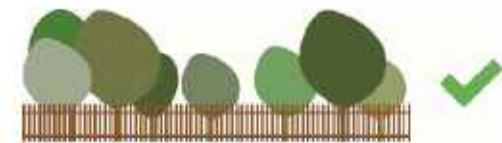
Jótékony, ha a kerítésekben visszaköszönnek épületünk egyes részletei, építészeti elemei (pl.: szín, anyag, minta stb.), ilyen módon az összhang megteremthető.

A településünk arculatához nem illik a lábazat nélküli fonott, vagy hegesztett dróthálóból készült utcafronti kerítés.

Nem ajánljuk a kerítés falazott részét csempével, hulladék vagy mediterrán kővel burkolni.

Trapézlemez, cserepes lemez, hullámpala, műanyag hullámlemez kerítésnek való felhasználása tilos!

Az előre gyártott teljesen tömör beton kerítés elemek alkalmazását is kerülni kell.

TORNÁCOK, TERASZOK

A régi lakóépületek tornáca a magyarországi népi építészet jellegzetessége és egyik legmarkánsabb megjelenési formája. Kialakulását a szakirodalom a XIX. század elejére teszi, de egyes források szerint már jóval korábban, a török dúlás utáni időkben megjelent Magyarországon. A tornác a parasztház egyik fontos szerkezeti része, kinézetét, formáját meghatározó látványos építészeti eleme. Szerkezeti funkciója, hogy tartsa a széles tetőt, ami biztosítja, hogy a rá hulló csapadék minél távolabb kerüljön a földre az épület falától. Kialakítása révén egy félig zárt, félig nyitott teret határol le, mely elűztet is biztosít a bejáráshoz. A tornác lehetőséget ad arra, hogy a nagy melegben vagy csapadékos idő esetén a lakók a félig nyitott folyosóra húzódjanak, de még így is a szabad levegőn tartózkodhassanak.

Nyaranta a tornác árnyékolja az épület falát, így a falon lévő ablakokat nem éri közvetlen napsütés, télen viszont a nap alacsonyabb szögéből adódóan beengedi a sugarait a szobákba, ezáltal felmelegítve azt. A tornác – mai szóhasználattal – a passzív napvédelem, a klímazabályozás egyik első és mi tagadás egyik leghatékonyabb szerkezete.

Számos más szerepe mellett a tornác tárolási, olykor háló funkciókat is betöltött. A tornácos épületek építészeti arculatában bekövetkezett változás, mikor a tornácot részben vagy egészben befalazták, vagy beüvegezték. Ennek hatására az épület elvesztette az egyediségét, ezért a tornácok félig nyitott, zárt térként való megőrzését javasoljuk.

A tornác elhelyezkedése és kialakítása szempontjából településünkön néhány változattal találkozhatunk. A legelterjedtebbek az oldal és az ún. lopott tornácos épületek, ilyenkor az oszlopsor vagy végig fut a lakóház oldalán, vagy az egyik esetleg mindkét végén helyiséggel lezárásra kerül. A tornácok tartóoszlopai készülhetnek fából, de a komolyabb változatok kőből, téglából falazottak. Az oszlop vagy pillér kialakítás egyaránt jellemző. A fából készült oszlopos tornácokon a látványos ács- és asztalos munkák is visszatükröződnek. Nem ritka látvány az alátámasztások között mellvéd kialakítás, mely a tornác és az udvar fizikai lehatárolására szolgál.

A közők kiváltása lehetett egyenes fagerendás vagy boltozott, azon belül félkörív, kosárgörbe, szegmensív, több karélyos.

A meglévő tornácok felújítása, helyreállítása, állagának állapotának megővése településképi szempontból fontos. A felújításnál törekedni kell a tornác jellegének és értékes részleteinek megtartására. Felújításuknál törekedni kell az eredeti szerkezeti illesztések megtartására. Új tornácok vagy új tornácos épület építésénél a településünkön jellemző

A teraszok ugyancsak sok pozitív tulajdonsággal rendelkeznek, mivel bizonyos értelemben a modern kor igényei és a múlt hagyományai ötvöződnek benne. A kellő alaposággal megfogalmazott terasz összeköttetést biztosít a belső tér és a kert között. Az ilyen módon kialakított tér az időjárási viszonyoktól védelmet nyújtva kiterjeszti életterünket, ezzel lehetőséget teremtve a teljeskörű kibontakozásra. A terasz a családi és baráti összejövetelek színtereként közösségteremtő funkciót is be tud tölteni.

AJTÓK, ABLAKOK

Ahogy a település arculat az épületek sokaságából, úgy az épületek arculata a különböző szerkezetek és építészeti elemek egymásra hatásából következik. Ennek az egyedi képnek a formálásában kimagasló szereppel bírnak a nyílászárók (ajtók, ablakok), melyek az épület megjelenését és hangulatát jelentős mértékben befolyásolják. E szerkezetek teremtik meg a kapcsolatot a külső és belső terek között, biztosítják a szükséges bevilágítást és a megfelelő hő- és hangvédelmet.

A nyílászárók anyagát, színét, méreteit, arányait mindig az adott korok lehetőségei, igényei, olykor eszméi határozták meg.

Népi lakóépületeink túlnyomó többségének utcai homlokzatán általában két darab osztott, álló ablak volt látható azonban ezek egy jelentős részét a hatvanas, hetvenes években négyzetes, vagy fekvő arányú kétszárnyú, két vagy háromosztású ablakra cserélték. Kétségtelen, hogy az ilyen módon korszerűsített épületek világosabbak lettek, de ez a folyamat az épületek hagyományos arculatának az elvesztését eredményezte. Az ilyen esetekben javasoljuk az eredeti állapotot anyag és szín azonos változatban visszaállítani.

Napjaink energetikai korszerűsítési törekvéseire tekintettel (és a vonatkozó pályázati kiírásokban szereplő feltételekre) a műanyag nyílászárók megkerülhetetlen szereplői a hazai nyílászáró piacnak. Nem kívánunk értékrendet felállítani fa, fém vagy műanyag profilú nyílászárók között, de a következő jótanácsok megfontolását erősen ajánljuk.

Ahogy majdnem minden szerkezet esetében, úgy itt is a fa a legősibb alapanyag, ezért bármilyen épületen (az arányokra és színekre tekintettel) elsődlegesen alkalmazható.

Az épület építési korszakának megfelelő arányú, méretű, anyagú nyílászáró beépítését preferáljuk.

A műanyag nyílászárók rendkívül jó hőtechnikai tulajdonsággal bírnak, de gyakori (vagy gépészeti) szellőztetést kívánnak.

A korszerű nyílászárók profil (keret, szárny) mérete más arányokkal bír, ami az épület megjelenését rendkívüli mértékben képes megváltoztatni, ilyen esetben a káva mélység növelésével kedvező hatásokat érhetünk el.

A nyílászárók színének harmonizálni kell az épület egészével, de elsősorban javasoljuk a barna árnyalatait.

A nyílászáróknak az épület egészével egy rendszert kell alkotniuk.

Árnyékolástechnikai szempontból elsődlegesen az ablak színével azonos rejtett vagy belső redőnytokos változatokat javasoljuk. Külső tokos redőnyök alkalmazása még színazonosság esetén sem javasolt.

A külső zsalugáter alkalmazása során mérlegelni szükséges annak az egész épületre gyakorolt hatását.

A nyílás keretezése esetén részlegesen megjelenő ragasztott polisztirol elemeket ne alkalmazzunk. Helyette teljesen körbefutó vakolat díszítést helyezünk el a homlokzaton.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A homlokzat az épület arca, és ebben az arcban a gazda saját képe (annak szokásai, gondolkodásmódja, ízlése, értékrendje) tükröződik vissza, éppen ezért nem mindegy, hogy milyen formában fordulunk a közterület (a közösség) felé.

Az épületek homlokzatának a díszítését minden korban az önkifejezés egyik eszközeként alkalmazták, melyet mi is használhatunk, de figyeljünk a végső összképre! A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképben.

Minden épület kialakításakor törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő, rendezett kiosztására.

A népi lakóépületeken néhol még fellelhető vakolat díszek és díszített oromzatok kimagasló értéket képviselnek, ezért megővésükről gondoskodni kell. Az ilyen jellegű épületeken külső oldali hőszigetelés alkalmazása nem javasolt, mivel az épület hagyományos arányainak a torzulása mellett az értékes ornamentika is elveszik.

Ugyancsak értéket képviselnek a múlt században épített házak homlokzati díszei, melyek jó példák arra, hogy miként lehet egy teljesen azonos épülettömegekből álló halmazt kreatívan egyédivé varázsolni.

A 70-es, 80-as években épült nagy tömegű épületekre általánosságban jellemző, hogy homlokzatuk tagolatlan. Méretükből fakadóan a településképet jelentősen meghatározó elemek, ezért egyéb építészeti eszközökkel való hangsúlyozásuk nem szükséges. Az ilyen épületek komplex felújítása esetén a tudatosan, építészileg tervezett színezési koncepcióval, a hozzá illeszkedő tetőfedés és nyílászárók megfelelő színének és anyagának a megválasztásával a nagy tömegérzetet oldani lehet. Az igényes anyag és színhasználat alkalmazásával megújuló épületünk visszafogott, de változatosságban bővelkedő egyedi arculatú értéké válhat a településünkön.

Anyaghasználat:

Épületünk felújításakor, új épület építésekor az igényes, modern építőanyagok és a hagyományos természetes építőanyagok együttes alkalmazása esztétikus megoldásokra vezet.

Az építőanyagok (kő, téglák) anyagszerűen csak kevés helyen jelennek meg a homlokzatokon. A településen a homlokzati anyaghasználatra jellemzőek a vakolt vagy kőporos felületek, melyek színei visszafogottan változatosak. Javasoljuk, hogy az épületek homlokzatán a vakolt felületek domináljanak. Az eltérő struktúrájú (finom, durva) vakolatok egyidejű – megfelelő módon történő – alkalmazása segíthet változatossá tenni az akár teljesen egyszínű homlokzatot is. Utólagos hőszigetelés esetén minőségi anyagokat válasszunk!

A fa (gerenda) ház architektúrájú épület a településen nem jellemző, ezért ilyen jellegű épület építését nem javasoljuk. A fa szerkezetek és faanyagok (látszó díszített fa oromzat, borona falas építkezési hagyományok, csűr épület) mindig is az építészeti kultúránk részét képezték, ezért építészeti forrásként való alkalmazásuk javasolt. A fa védőszerrel (lazúrral, páccal) való kezelésekor figyeljünk arra, hogy a helyben fellelhető faanyagok természetes, a fa természetes öregedési színével azonos színt válasszunk (pl. sötétbarna, poliszander)

Nyílászárók keretezés érzetét csak részben megidéző polisztirol díszítő elemek alkalmazása nem ajánlott!

A lábazat jellemzően sötét színű, vakolt felületű vagy kő. Téglalábazatot csak elvétve láthatunk.

Nem alkalmazunk lábazaton, homlokzaton csempe jellegű burkolatokat akkor se, ha azok természetes kő anyagúak, vagy követ imitálnak! Kerüljük a lapos hulladékkézből csemperagasztóval felragasztott lábazat vagy nyíláskeretezés díszítéseket!

A tetőhéjalásra elsősorban a terrakotta vörös, sík, egyenesvágású égetett- vagy betoncserep, másodsorban a sík vagy közel sík felületű szürke, barna, rozsdabarna színű agyag-, betoncserep, azbesztmentes síkpala vagy állókorcos fémlemezfedés ajánlott. Elfogadható az előzőekben felsorolt egyszínű, nem sík felületű cserep fedés használata. Nem ajánlott, de szüksége esetében alkalmazása eltűrt az előzőekben felsorolt színű, matt felületű, csillogás mentes cserepes lemez és bitumenes zindely fedésnek. A műanyag hullámlemez, alumínium trapézlemez, bitumenes hullámpala, bitumenes szigetelő lemez vagy kirívó színű cserep fedés alkalmazása a fő és melléképületeken nem megengedett.

Homlokzatképzés:

Az utcai homlokzaton nem javasoljuk legyen erkély, loggia, garázskapu!

Új lakóház építése esetén eltérhetünk a hagyományos nyílászáró méretektől, de törekedjünk az áttört és tömör homlokzatfelületek egyensúlyára. Az utca irányába kerüljük a túl nagy üvegfelületeket!

Új épület építése esetén közvetlenül az utca irányába garázskapuval fordulni nem javasolt, helyette célszerűbb a garázst oldal irányból feltárni. Amennyiben a garázskapu az utca irányába van elhelyezve, úgy a tömegképzést oly módon kell megvalósítani, hogy a fő hangsúlyt ne a garázskapu kapja.

GAZDASÁGI ÉPÜLETEK, MELLÉKÉPÜLETEK

Telkünk, kertünk elengedhetetlen kiegészítői a gazdasági, tárolási funkciókat tartalmazó melléképületek és egyéb építmények.

Évszázadokon át zajló folyamatok eredményeként jött létre a vidéki életmód feltételeihez illeszkedő keskeny, hosszú telekrendszer. A telek utca feléi végéhez közel (utcavonalasan, vagy előkertesen, ebben az esetben virágos kerttel) helyezkedett el a hosszú lakóház. A telek annak funkciójához igazodóan több részre oszlott. Az első rész a lakó udvar, ahol a lakóépület mellett a nyári konyha, a kút, esetleg egy kisebb műhely is megfér. A telek belseje felé haladva, következett a gazdasági udvar, ahol az alárendelt funkciójú épületek, mint az istálló a lakóépület folytatásaként, ahhoz szervesen kapcsolódva jelentek meg. Ugyancsak a gazdasági udvar rész ad otthont az állattartás céljára szolgáló többi ölnak és a terménytárolónak. Számos esetben ezt a telekrészt keresztmetszítették, míg a többi

A hagyományos gyökerekkel rendelkező építési kultúrában mindvégig benne volt a folyamatos továbbépítés lehetősége. Az 1950-es éveket követő korok épületei a 60-as évek kocka, a 70-es évek nagytömb, a 90-es évek nagy tömegtagolású tornyos és napjaink amerikai vagy mediterrán típusú házai ezzel szemben befejezettek, lezártak és nem tűrik az addíciót. Ilyen esetben nagyobb gondot kell fordítani a bővítésre vagy a melléképület elhelyezésére. A kívánt jó minőségű épített környezet kialakítása megkívánja, hogy az alárendelt funkciókat tartalmazó épületek, építmények (gépkocsi tároló, műhely, filagória) megformálásánál is színvonalas építészeti eszköztárat alkalmazzunk. A melléképület eltérő anyaghasználat alkalmazásával könnyen megkülönböztethető a főépülettől. Inspirációért bátran tekintünk vissza elődeink építészeti kultúrájára, az épületek anyagára, színére, arányaira és ezek figyelembevételével formáljuk meg építményeinket. Telepítéskor ugyancsak emlékezzünk elődeink hagyományaira. Elengedhetetlen, hogy a telek összes építménye egy logikus rendszer részét képezze, ezért a melléképületet a nyárikonyha helyére vagy az épület mögé helyezzük el. Figyeljünk arra, hogy a gépkocsi tárolót vagy más melléképületet utcafrontra ne telepítsünk és soha se jelenjenek meg domináns

RÉSZLETEK

„god is in the details“

A híres német építész Ludwig Mies van der Rohe által gyakran idézett közmondás magyarul annyit tesz:

„A Jóisten a részletekben rejlik“.

És valóban, ebben a pár szóból álló rövidke közmondásban rejlc örökérvényű igazság az életünk minden részére vonatkozatható. Az (egész) épületünk megannyi apró részlet sokaságából formálódik és ölt testet. A részletek sok összefüggésre fényt derítenek. A részletek sűrített információ-tartalommal bíró elemek.

Szerencsések azok, akik genetikailag hordozzák magukban a tudását, hogy azonnal lássák a mögöttes tartalmakat. A hétköznapi embereknek időre van szükségük arra, hogy megfigyelve megértsék környezetüket. Ebben a felgyorsult, rohanó világban épp az idő, ami hiányzik és ez a részletek ellensége!

Ha nincs idő a részleteket megfigyelni, akkor nincs lehetőség megérteni és kibontani a bennük rejlc sűrített mondanivalót. Idő hiányában még ha igény lenne is rá, nem lehet kidolgozni (megtervezni – kivitelezni) a részleteket. A részletek kapcsán elsősorban azt javasoljuk, hogy mindenki szánjon rájuk elegendő időt.

A régi házak részleteit öröm megfigyelni! Elődeink fa és fémmunkái csodálatosak, formakincsük időtálló, az alkalmazott anyag szépen öregszik. Egy-egy burkolat, eresz, tetőcsatlakozás, párkány részlet ilyen minőségben elkészítve díszítőelemként is működik, további öncélú díszítés már nem kívánkozik az épületre. Házaink kiegészítői a házszámok, utcanev táblák, lámpák, árnyékolók, postaládák, korlátok egytől-egyig aktívan alakítják a végső látható képet, hangulatot. Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megformált részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé tesznek minket.

Akkor járunk jól, ha mindent igényességgel és odafigyeléssel tervezünk meg, választunk ki.

KERTEK, KERTI ÉPÍTMÉNYEK

A ház körüli szabad terek, kertek, udvarok szerepe rendkívül jelentős a települések megjelenésének, arculatának formálásában. A kert teremti meg a kapcsolatot a lakóházak és a települési közterületek illetve a környező táj között. A kert, a zöld növényzet és a szabadtéri építmények, berendezések burkolatok segítik az épületek környezetbe és tájba illesztését.

A megfelelően megválasztott növények harmonizálnak a tájegység növényvilágával, éppen ezért érdemes a kertek kialakítása során olyan növényfajtákat választani, melyek a tájegység éghajlati viszonyaihoz, az őshonos növényfajtákhoz illeszkednek, tehát honos fa és cserje fajtákat és azok dísnövény fajtaváltozatait telepíteni. A növények elhelyezésénél vegyük figyelembe az égtáji adottságokat, a fény és árnyék viszonyokat. Általánosságban elmondható, hogy a lombos fákat célszerű az épületek D-DK-i és a D-DNy-i oldalán elhelyezni, így a lombkorona a nyári napsütéstől árnyékolva segíti az épületek hűtését, hozzájárulva ezzel a gazdaságosabb energiafogyasztáshoz. Ezzel szemben télen a lombkorona lehullásával szabaddá teszi az épületet a téli napsugarak átmelegítő hatásának érvényesüléséhez. A házak északi oldalánál örökzöld, árnyéktűrő fajok telepítése javasolt, alacsonyabb és magasabb fajták együttes alkalmazásával, mely növényzet segítheti az épületek szélvédelmét. A jól megválasztott növényekkel az optikai hatást kedvezően befolyásolhatjuk, ha az épület méretét optikailag csökkenteni szeretnénk, érdemes nagyra növő terebélyes növényzetet választani, míg ha nagyobbak szeretnénk láttatni a házat, úgy alacsonyabb, kisebb növényfajtákat válasszunk. A kert kialakítása során ügyeljünk arra, hogy a meglévő fás növényzetet minél nagyobb arányban megőrizzük, és az új kertrészeket, új építményeket a meglévő adottságok figyelembe vételével alakítsuk ki. Célszerű ezt az elvet követni a tereprendezés során is, ügyelve arra, hogy a ház körül kialakított terep illeszkedjen a környező táj domborzati viszonyaihoz. Bár látszólag rendezettnek tűnhet egy teljesen sík, frissen füvesített nyílt gyepfelület és néhány fiatal tujával határolt kert, azonban jellegtelen, táj- és életidegen megjelenést eredményez a településképben, mely rövid időn belül unalmassá, kihasználatlanná válik az azt használó lakók számára is. Különösen kerülendő az ilyen kialakítás a dombvidéki településeken. Számos egyéb haszna mellett a kert élvezeti és esztétikai értékét is növeli a változatos növényhasználat. Célszerű a gyepfelületek mellett a talajtakaró évelők és cserjék használata, hiszen hosszútávon kevésbé fenntartás igényes, esztétikus zöldfelületeket tudunk kialakítani.

A biodiverz kialakítású kert tájba illő, élővilág szempontjából is kedvező (pl. pillangó kert). Választhatunk a látványosan virágzó illetve a levelük formájával és színével díszítő növények közt. Gyepszegély illetve mulcsterítés alkalmazásával még esztétikusabb és könnyebben fenntartható kertet tudunk kialakítani.

13.

14.

15. – 19.

A ház körüli kertekben célszerű az alacsonyabb, illetve középmagas méretű virágzó díszfák, gyümölcsfák ültetése. Érdemes az épületek közvetlen közelében dekoratívabb, intenzívebb kertrészt kialakítani, míg az épülettől távolodva egyre természetközelebbi növényzettel kapcsolódni a környező tájhoz. A magyarországi éghajlathoz igazodó fajok megválasztásával könnyedén kialakítható a négy évszakos kert, mely az időjárásnak megfelelően változik és az év minden időszakában esztétikus megjelenést nyújt. (Tavasszal és nyáron a virágzó cserjék, évelők, egynyáriak, hagymás növények stb. változatos képet adnak a kertnek, de ősszel és télen is igazán esztétikus egy színes levelű díszfa, esetleg díszfű félek, lombhullató fák ágrendszerre, esetleg lomblevelű örökzöldek kombinációja.)

20.

21.

Előkert

Az utcafront felé eső előkertek kialakítása során első sorban annak díszítő funkciója kerül előtérbe. Fontos figyelembe venni, hogy a növényzet az épülettel harmóniában legyen, igazodva a nyílászáróinak elhelyezkedéséhez, a homlokzat kialakításához. Az esetek többségében kedvező, ha az épületek sarokpontjaihoz, burkolt járőfelületek elágazásaihoz, gyalogos kapubejáró vagy épület bejárat mellé ültetünk kisebb, esetleg közepes méretű díszfát.

22.

23.

24.

25.

Oldalkert

Az oldalkertek mérete, elhelyezkedése és ezáltal szerepe erősen eltér a különböző telkeken. A keskeny, árnyékos, az épület fala és a kerítés közt elhelyezkedő oldalkertekben örökzöld talajtakaró és oszlopos, akár tűlevelű cserje ültetése célszerű. Azokban az oldalkertekben, melyek az utcafronttól még látszanak, illetve melyekre kilátás nyílik a lakótérből, esetleg az épületnek kijárata van célszerű az esztétikai funkció első dleges szerepét megőrizni, használati funkciók vegyítésével.

Hátsó kert

A hátsó kert az esetek többségében intímebb, közterület felől kevésbé látható nagyobb méretű kertrész, ahol kialakítható nagyobb méretű egybefüggő gyepfelület, játéktér, pihenőkert, de akár kerti tároló, haszonkert, gyümölcsös, konyhakert is. Itt célszerű a magasabb fák ültetése, napos és árnyékos területek kialakítása.

26.

27.

28.

Kerti építmények

A kerti építmények anyaghasználatával igazodjunk az épületek anyaghasználatához, azt kombináljuk kültéri használatra alkalmas, kezelt fa építőanyaggal, mely természetes hatást biztosít, egyfajta átmenet, kapcsolat az épített és a természeti környezet között. Elsősorban faanyagú pergolák, lugasok, terasztetők, játszóeszközök, növénytartó dézsák, fatároló, kukatároló építése javasolt, mely kombinálható egyéb építőanyagokkal is.

29.

30.

31.

Kerti burkolatok

A kerti burkolatok kiválasztásánál szintén igazodjunk az épület anyaghasználatához, homlokzati kialakításához. Elsősorban vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk kertünkben, ami lehet szórt burkolat, tipegő kő, faröng burkolat, gyeprács, gyephézagos tércső, szárazon rakott tércső, vagy faburkolat is.

32.

33.

34.

35.

36.

Kerti tavak, medencék

Településünkön nem jellemző a kerti tavak megléte, de amennyiben valaki mégis szeretne kialakítani, úgy az alábbiakat vegye figyelembe: a kerti tavakat a kertek legmélyebb pontjában célszerű elhelyezni, a part környezetét vízpartimitátor növényekkel, évelőkkel beültetni, a mesterséges kialakítás nyomait elrejtetni. Fólia tavaknál a tőszegély és a fólia kilátszó részeinek elrejtése kulékavics ágyásba ültetett vízparti dísznövényekkel. A medencék jóval mesterségesebb hatást keltenek egy kertben, azonban azok környezetét szintén célszerű természetközelivé tenni, körülötte vörösfenyő vagy trópusi faburkolat kialakításával.

37.

38.

TISZAKESZI PÉLDÁK

UTCÁK

A település megjelenését, képét nagymértékben befolyásolja utcáinak összképe. Különösen fontos a településen átmenő fő útvonal arculata, hiszen az átközlekedő utazók az elsőleges benyomást ennek az útvonalnak a látványa alapján szerzik a településről.

Az utcakép esztétikus megjelenésének egyik fő feltétele a rendezettségben rejlik, az éles kontúrok és határvonalak nagyban hozzájárulnak a harmonikus, egységes, rendezett utcakép kialakításához. Ennek megfelelően a különböző felületeket célszerű éles, határozott vonalakkal elhatárolni, így a szokványos zúzalékos útpadka és aszfalttalalkozás helyett szegélykövezés, esetleg térkő padkasáv, az úttest menti járdák eltérő burkolat típusal történő kialakítása javasolt.

Az úttest és a kerítéssel zárt magánkertek közt található zöldfelület rendezettsége szintén fontos, itt is esztétikusabb látványt nyújt a különböző borítású felszínnek éles kontúrral történő elhatárolása, tehát célszerű a gyepszegély használata. Közvetlenül az út mentén a megfelelő belátási viszonyok érdekében célszerű alacsony növényeket ültetni, tehát vagy gyepfelületet, vagy valamilyen talajtakaró cserjét, félcserjét. Amennyiben kellő méretű felület áll rendelkezésre, célszerű az út mentén parkoló helyek kialakítása úgy, hogy a parkoló menti zöldfelületek védettek legyenek a gépjárműforgalomtól, a gyepfelületre az autók ne tudjanak ráhajtani, például kiemelt szegély alkalmazásával. Amennyiben a hely mérete engedi, célszerű az úttesttől távolabb magasabb díszcserjék ültetése, mely esztétikai értéke mellett segíti a gépjárműforgalomból adódó zaj- és porszűrést. Amennyiben kertünk előtt egyedi kialakítású utcakertet szeretnénk kialakítani, figyeljünk arra, hogy illeszkedjen az utcaképbe, a szomszédos és a távolabbi zöldfelületekhez is.

Az útmenti fasorok rengeteget emelnek egy-egy utca esztétikai megjelenésén, kellemes hangulatán. A tekintetet vezető egységes fasorok egy utcán belül azonos fajtákból álljanak, melyek ne legyenek természetükkel szemtelők, vagy törékenyek. Ügyeljünk arra, hogy a közmevetékektől és a burkolt felületektől megfelelő távolságra ültessük a fákat, úgy hogy a gyökérzet ne tegyen kárt a burkolatban, és a fa is egészségesen tudjon fejlődni. Légvezetékek alá ne ültessünk magasra növő fákat.

Az utcakép rendezettségéhez nagyban hozzájárul, ha a kusza légvezetékeket földkábelre cseréljük, ennek első lépéseként az ingatlanokra történő bekötések már földalatti kábelezéssel történjenek akkor is, ha az utcában légvezetékek vannak. Az esztétikus villanyoszlopok, kandeláberek, a meleg fényű világítás alkalmazása szintén hangulatosabbá teheti utcáinkat.

Az utak mentén elhelyezett berendezések, például információs táblák, hulladékgyűjtők, utcabútorok megjelenésükben illeszkedjenek egymáshoz, a település általános arculatához. A buszmegálló kialakítás szintén illeszkedjen az utcaképbe, az egyéb környezetarchitektúra elemekhez és növényekhez. A nem használt, esetleg romos megjelenésű közterületi elemeket javasolt elbontani, helyüket

Vízvezetés, amennyiben megoldható növényzettel borított nyílt árokban történjen, mely lehetővé teszi a csapadékvíz talajba szivárgását. Kialakíthatók akár úgynevezett „sud”-ok is, melyek olyan virágzó évelőkkel beültetett árok, melyek jól viselik az időszakos vízborítást. Annak érdekében, hogy az utcákra minél kevesebb csapadékvíz folyjon, fontos, hogy lehullott csapadékot az egyes telkeken belül megtartva, helyben szikkasszuk el.

TEREK, KÖZTERÜLETEK

A burkolt közterek, esetleg egy-egy műalkotás körüli burkolt kis terek, és egyéb gyalogos terek esetében is fontos, hogy a burkolat illeszkedjen a környező településképbe. A hagyományos szürke térburkolat mellett bátran alkalmazzunk antracit-színt vagy esetleg melegebb színárnyalatokat, például homokszínt, mellyel kellemesebb, meghittebb hangulatú tereket teremthetünk. Kerüljük az egybefüggő nagy burkolt felületeket. Fákka, cserjefoltokkal, virágágyásokkal, esetleg gyepfelületekkel tegyük változatosabbá és kellemesebb mikroklímájúvá a területet. A terekre kihelyezett környezet architektúra elemek, berendezések illeszkedjenek egymáshoz és a település többi részén található utcabútorokhoz. A pihenő padokat árnyékos, félsárnyékos helyre tegyük a legkellemesebb a laza (áttört fényhatást eredményező) lombkoronájú fák alatt pihenni, de alkalmazhatunk stabil szerkezettel megépített közteri árnyékolókat is, például virágos növényvel

Az egyik leginkább használt közösségi zöldfelületnek a játszóterek minősülnek. Fontos, hogy a lakóterületektől gyalogosan megközelíthető távolságban legyen olyan – mind anyaghasználatában, mind formavilágában – minőségi játszótér, ahol nemcsak a gyermekek, de a rájuk felügyelő szülők, nagyszülők is kellemes pihenő környezetben lehetnek. A játszóterek esetében is ügyeljünk a napos és árnyékos területek létrehozására, itt is alkalmazhatunk magas esztétikai értékű virágzó díszfákat, cserjéket is. Az ütőcsillapító burkolatokat változatosan alakítsuk ki, használjunk kreatív, esetleg színes megoldásokat, de kerüljük a természetellenesen mű hatású játszóterek kialakítását. Esztétikus, és kreatív játszóterek alakíthatók ki színes öntött gumi burkolattal, de ne alkalmazzunk a játszótér teljes felületén gumiburkolatot, vagy műfüvet. Alakítsunk ki szabad természetes gyepfelületet is a játéktérnek, elsősorban fák ültetésével oldjuk meg az árnyékolást, és bátran alkalmazzunk virágzó díszcserjéket is, azonban ügyeljünk arra, hogy semmi esetre se ültessünk mérgező növényeket játszótérre és annak közelébe. A vonatkozó szabványoknak megfelelően kialakított játszóeszközöket telepítsünk. Célszerű elhelyezni olyan térelemeket, melyek ugyan nem játszóeszközök, de természetközelibbé, kreatívabbá tehetik a gyermekek játszótérét: például terepdomb kialakításával.

FÉNYEK, VILÁGÍTÁS

Sötétedés után kigyúlnak a település fényei, az utaknak, az üzleteknek, és még a lakóházaknak is elengedhetetlen kellékei a fényforrások. Különösen a téli ünnepi időszakban jellemző, hogy a település fényárban úszik, de a mindennapokban is egyre népszerűbbé válik, hogy különböző típusú fényforrások alkalmazásával egyedí éjszakai homlokzatot varázsolunk épületünknek. Kétségtelen tény, hogy rendkívül kedvező településképi hatásokat tudunk elérni ezen eszközök alkalmazása révén, azonban e fénylő szépségnek nagy ára van! A fényszennyezés (mert tudományosan ezt így nevezik) elnyomja az oly gyönyörűen tündöklő csillagok fényét, és ezzel épp az egyedí településképet szenved csorbát.

A fényszennyezés elkerülése érdekében az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága részéről tett, és az alábbiakban bemutatásra kerülő ajánlásokat javasolt megfogadni.

- El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.
- A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a diszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.
- Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a $0,3 \text{ cd/m}^2$ fényűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.
- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

39.

40.

AJÁNLÁSOK KÜLTERÜLETI ÁLTALÁNOS ÉS VÉDETT TERÜLETEKRE

41. Forrás: www.google.hu

A védett vagy védelemre tervezett területeken fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása. A védett területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

A külterület többi részén nem jellemző az épületek elhelyezése, ilyen módon ez a jövőben sem ajánlott, de amennyiben mégis külterületi építkezés valósulna meg, úgy a belterületre vonatkozó ajánlásokat az alábbi eltérésekkel szükséges figyelembe venni:

A külterületi beépítések általában adott területen több funkciójú épületek csoportjában ölt testet, ilyen módon az összes épületet azonos rendezőelvek mentén szükséges kialakítani. A lakó funkciójú épületet önállóan szükséges megfogalmazni.

Külterületen az épületek telepítése szabadon álló. A tájképbe kizárólag az egyszerű tömegképzésű, nyeregtetős épületek illeszkednek.

Mezőgazdasági funkciójú épületek esetén a 20-40° közötti tetőhajlás megengedett. Az épületeket egyszintesként kell kialakítani.

A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, ezért az élénk színek alkalmazása, a hagyományostól eltérő színű tetőfedő anyagok használata tilos!

Csarnok épületek esetében a trapézlemez fedés megengedett, de kizárólag nem tükröződő matt felülettel és visszafogott színben (pl zöld)

A külterületi gazdasági területeket takaró fásítással kell körbevenni, a megközelítést biztosító bekötő út mellett kísérő fasor telepítése szükséges. Telepítésre kizárólag éshonos és közvetlen környezetben fellelhető fajok alkalmazhatók.

A külterületi útr menti, vagy mezővédő fasorok folyamatos pótolásával (újra telepítésével) szükséges az állományt megújítani.

JÓ PÉLDÁK MÁSHONNAN

Az alábbi képeken szereplő épületeket inspirációs cézzattal az ország más településeiről származó jó példaként mutatjuk be, ahol az áttört és tömör felületek aránya, a visszafogott, de mégis részletgazdag homlokzatképzés és a rendkívül igényes anyaghasználat mind követendő példák. Jó építész közreműködésével hasonlóan igényes és a helyi egyedi viszonyokhoz illeszkedő épületekkel gazdagodhat a település épített környezete.

Az eredeti vakolatdíszekből ihletet merítő hőszigetelt homlokzat korszerű, mégis magán hordozza az építés korának gondolkozásmódját, ízlésvilágát. Láthatjuk, hogy a visszafogott színezés néhány harsány vakolatcsíkkal is harmonikus marad, az ehhez illő csatornák és lefolyócsövek pedig erősítik az összhatást.

Klasszikus kockaház igényes felújítása

46.

Népi lakóépület bővítése tornáccal és verandával.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

57.

58.

56.

59.

60.

62.

61.

63.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, FELIRATOK

A településkép formálása nem merül ki az épületek vagy a növényzet megfelelő kialakításában. A kedvező utcakép eléréséhez nagy hangsúlyt kell fektetni a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek és egyéb információs felületek formálására.

Üzletünk vagy szolgáltatásunk népszerűsítésére kiváló lehetőséget nyújt az épület jellemzőihez illeszkedő formában megfogalmazott cégér, cégtábla. Üzletfelirat esetén a térbeli betűk plasztikussága önmagában is figyelemfelkeltő, ezért nincs szüksége (egyéb értelemes elem alkalmazására).

Reklámozás céljára kizárólag az önkormányzat által rendeletben meghatározott utcabútorok használhatók fel.

Cégérek, üzletfeliratok és reklámhordozók kialakítása során fontos, hogy anyagában, színében, tagolásában illeszkedjenek az épülethez. A finoman megvilágított felület kedvező, de a világító, villózó fények zavaró hatásúak, ezért kerülni kell azokat.

EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Napjainkban növekszik az igény a kellemesebb hőmérsékletű házbelső megteremtése iránt. Ennek egyik lehetséges eszköze a kültéri klíma berendezés elhelyezése. Az eszköz kiépítése során legyünk figyelemmel arra, hogy a kültéri egység utcai és szomszéd oldali homlokzatra nem kerülhet. A legideálisabb, ha a hátsókert irányába tarkartan helyezzük el. A földre telepített kültéri klíma egységet könnyűszerrel el lehet takarni, ilyen módon esztétikusan illeszkedik a környezetbe. A kültéri egység erkélyen, loggián esetleg az előtető alatt elhelyezve kevésbé észrevehető.

Energiatudatos életmódunk egyik segédeszköze lehet a napelem, napkollektor. Elhelyezése során az energiatermelés szempontjából ideális tetőcsík kiválasztásánál mérlegelni kell annak utcaképi hatásait is. Utcafronti síkra napelemet, napkollektort ne helyezünk el. A napelemek kiosztását szimmetrikusan, egyenesen végezzük.

MELLÉKLETEK

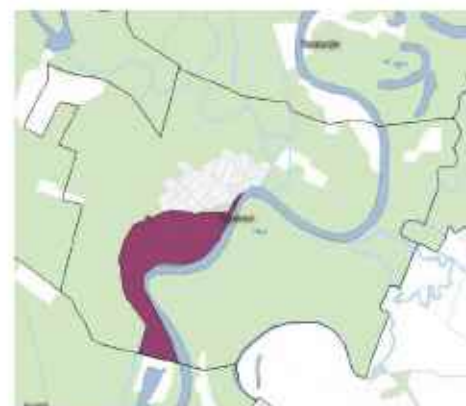
TERMÉSZETI TERÜLETEK, VÉDETT TERÜLETEK

Ökológiai hálózat területe

Ramsari terület

Védett terület

NATURA 2000_SPA
(különleges madárvédelmi terület)

Tájképvédelmi övezet

(földvár – lila pont; kunhalom – sárga pont)

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG, VÉDETT TERÜLETEK, VÉDETT INGATLANOK

Megnevezés ²	Elhelyezkedés ³	Jelleg ⁴	Korhatározás ⁵	A <u>lt.</u> ismert állapota ⁶	Hivatkozás ⁷	Javaslat a lelő-hely kezelésére
Általános iskola	A lelőhely a község általános iskolájának kertjében található	temető	újkor	Bolygatott	HOM Rég. Ad. 1420-79-454-68	Az 1997. Évi CXL. Törvény rendelkezései értelmében a földmunkákkal járó beruházásokkal a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni
Új szőlők	Tiszakeszről Mezőcsátra vezető út bal oldalán található	Telepnyom (felszíni) Temető	Római, késő bronzkor (pillyi kult.), kora vaskor, késő bronzkor, késő vaskor (kelta)		HOM Rég. Ad. 450-68, 451-68, 454-68	
Tisza utca	A lelőhely a község <u>Belterületén</u> a Tisza partján lévő Tisza utcában található	szórvány	<u>Bronzkor</u> , népvándorlás kor		HOM Rég. Ad. 454-68	
Gyöngyösi Lajos földje	A lelőhely a község belterületén található (Nincs pontosabb adat)	éremlelet	Kora újkor-török kor		HOM Rég. Ad. 453-68	
Tatárdomb	A lelőhely Tiszakeszi-tatárdomb területén található	Telepnyom (felszíni)	rézkor		HOM Rég. Ad. 447-68	
<u>Százdi-sziget</u>	A lelőhely a községtől D-re, a Tisza <u>Kanyarulatánál</u> lévő <u>Százdi-szigeten</u> található	Kolostor (apátság)	Árpád-kor	Részben feltárt	HOM Rég. Ad. 452-68, 448-68	
Szódadomb	Tiszakeszitől Aroktő felé, kb 4 km-re a gát belső oldalán található	Telep (tell) Telep (általában) Temető (vegyes rítusú) Temető (hamvasztásos)	Középső bronzkor (hatvani kultúra) Kora vaskor, római kor (szarmata) késő bronzkor, kora vaskor)		HOM Rég. Ad. 459-68	
					HOM Rég. Ad.,	

Az ismertetett adatok forrása (HOM Rég. Ad., irodalmi hivatkozások, egyéb)

A régészeti lelőhely kezelésére tett javaslat (feltárássra javasolt, eredeti állapotban való megőrzésre javasolt)

42. Forrás: Régészeti területek a Hermann Ottó Múzeum katasztere szerint

IMPRESSZUM

TISZAKESZI KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Tiszakeszi honlap címe: www.tiszakeszi.hu
 Tiszakeszi e-mail címe: phkeszi@bicomix.hu
 Tiszakeszi postai címe: 3458 Tiszakeszi, Községháza út 46.
 Telefon: (06-49)- 352-433
 Polgármester: Sipos Imre
 Főépítész: Gergely Péter
 főépítész e-mail címe: telepulesterv@gmail.com
 Készítette: Gergely Péter okl. településmérnök
 A kert, utca, terek, közterek fejezet szövegezését készítette:
 Major Helga okl. kert- és tájépítész mérnök, urbanisztikai szakmérnök
 Fotó: Gergely Péter, Gergely-Stefán Krisztina
 Építészeti útmutató ábrái: LECHNER Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.
 Betűtípus: Titillium-Light

A kézikönyvben felhasználásra kerültek a Magyarszéphegy minta arculati kézikönyv egyes szövegbetétjei.

Tiszakeszi, 2017. október

